

Gottfried August Bürger

*Podivuhodné cesty po vodě i souši,
polní tažení a veselá dobrodružství
Barona Prášila
jak je vypravuje při víně v kruhu přátel*

Translation © Jiří Kolář, 1958
ISBN 80-200-0499-8

Elektronickou verzi připravili:

Abalesa (<http://go.to/eknihy>)

a

Atheneum (<http://atheneum.zde.cz>)

Obsah

BARON PRÁŠIL VYPRAVUJE O SVÝCH CESTÁCH PO RUSKU	5
BARON PRÁŠIL VYPRAVUJE O SVÝCH NÁMOŘNÍCH DOBRODRUŽSTVÍCH	30
<i>První námořní dobrodružství .....</i>	<i>31</i>
<i>Druhé námořní dobrodružství .....</i>	<i>36</i>
<i>Třetí námořní dobrodružství .....</i>	<i>38</i>
<i>Čtvrté námořní dobrodružství.....</i>	<i>39</i>
<i>Páté námořní dobrodružství .....</i>	<i>41</i>
<i>Šesté námořní dobrodružství .....</i>	<i>45</i>
<i>Sedmé námořní dobrodružství.....</i>	<i>50</i>
<i>Ve vyprávění opět pokračuje pan baron .....</i>	<i>54</i>
<i>Osmé námořní dobrodružství .....</i>	<i>66</i>
<i>Deváté námořní dobrodružství .....</i>	<i>70</i>
<i>Desáté námořní dobrodružství .....</i>	<i>72</i>
<i>Cesta zeměkoulí .....</i>	<i>76</i>

BARON PRÁŠIL
VYPRAVUJE O SVÝCH CESTÁCH PO
RUSKU

a cestu do Ruska jsem vyrazil z domova uprostřed zimy. Předpokládal jsem právem, že mi v severních končinách Německa, Polska, Kuronska a Livonska mráz a sníh vyspraví a zlepší silnice, které jsou tam, jak se shodují všichni cestovatelé, daleko bídňější než strastiplné cesty k chrámu ctnosti, a že je dá do pořádku bez všech mimořádných nákladů vysoce slovných a úzkostlivě starostlivých zemských vlád.

Jel jsem na koni. Když je kuň i jezdec dobrý, je to nejpohodlnější způsob cestování. Vyhnete se trapnostem nějakých affaires d'honneur se zdvořilými německými poštmistry a netahají vás do každé krčmy věčně vyprahlí poštioni.

Byl jsem lehce oblečen, a čím dál jsem ujížděl na severovýchod, tím krutěji jsem to cítil.

Jak jsem tak uháněl přes holou, jedovatým severákem bičovanou polskou step, spatřil jsem ke své hrůze ležet na zledovatělé půdě téměř polonahého starce.

Přestože jsem měl srdce v těle málem na rampouch, slitoval jsem se nad tím šedivým dědou a přikryl jej svým cestovním pláštěm. Vtom zazněl s oblak hlas, který nebetyčně vychvaloval toto milosrdenství a nakonec přísahal:

“Synu, ať se v čerta změním, jestli se ti neodměním!”

Nepozvedl jsem ani brvu a pelášil dál, až mě přepadla hluboká noc.

Celý širošířý kraj ležel pod sněhem, nikde jediné lidské šlápěje, nikde nejnepatrnější náznak cesty, nikde ani památky po nějaké vesnici.

Utrmácen jízdou seskočil jsem s koně a přivázal ho k nějakému pahýlu, čouhajícímu ze sněhu. Pro jistotu jsem si strčil pistole za řadra, ulehl o kus dál do závěje a spal jako by mě do vody hodil

až do bílého dne.

Oči mi lezly z důlků, když jsem se probudil a zjistil, že ležím na hřbitově uprostřed malebné vesnice. Koně jsem zprvu nikde neviděl, ale za chvíli nade mnou cosi zařehalo. Zvednu hlavu a vidím, že visí na kostelní věži, přivázaný ke korouhvičce.

Teď už mi svítlo. Vesnice byla v noci zaváta sněhem. Jak jsem spal, přišla obleva a já jsem se snášel s tajícím sněhem dolů jako na peřinách. A to, co jsem v noci považoval za pahýl stromu a k čemu jsem přivázel koně, byl kříž nebo korouhvička kostelní věže.

Bez dlouhého rozmýšlení jsem vzal pistoli, přestřelil ohlávku, dostal koně zpátky a jel dál.

Nyní už šlo všechno jako na drátku až do Ruska, kde není právě dvakrát v módě jezdit v zimě na koni.

Jaký pták, takový kvik, jaký kraj, takový zvyk, povídám; opatřil jsem si malé saně na jednoho koně a vydal jsem se s dobrou náladou do Petrohradu.

Vypadlo mi z paměti, zda to bylo v Estonsku nebo Ingersku, ale pamatuji si přesně, jako by to bylo včera, že se za mnou uprostřed ponurého lesa vyřítíl jako vichřice divoký, hladem šílený vlk. Dohonil mě brzy a bylo naprosto nemožné uniknout jeho krvelačným tesákům. Klesl jsem podvědomě do saní a odevzdal svůj strašlivý osud koni do nohou.

V příštím okamžiku se stalo, co jsem sice v hloubi nitra tušil, ale v co jsem se neodvažoval doufat. Hladový vlk se nestaral ani za mák o moji maličkost a jediným skokem se vrhl na cválajícího koně. Urvál ubohému hřebci celý zadek a spolkl jej jako pečené kuře.

Zvíře se smrtelně polekalo a prchalo, štváno nesnesitelnou bolestí, ještě rychleji. Když mi štěstí tak laskavě podalo ruku, zvedl jsem hlavu a s hrůzou vidím, že se vyzáblý vlk celý zažral do koně. Avšak sotva se do něho vkousal a verval, plivl jsem si do dlaní,

zvedl bič a vší silou jsem mu vypráskal kožich.

Toto neočekávané přepadení v útrobách koně nahnalo čtyřnohému lotrovi pořádný strach. Tím zběsileji se nyní prokousával dopředu, až nakonec koňská zdechlina odpadla a místo klusáka vězel v postroji vlk.

Samozřejmě jsem ani na okamžik nepřestal práskat bičem, a tak jsme v největším trysku dojeli živi a zdraví neočekávaně do Petrohradu a způsobili mezi obyvatelstvem pochopitelný údiv a rozruch.

Pánové, nebudu vás nudit nestravitelnými tlachy o ústavě, vědě nebo umění, ani unavovat přežvykovaním povídaček o pamětihodnostech nádherné ruské metropole. Nebudu vás také bavit intrikami a pikanteriemi vybrané společnosti, kde hostitelka nevíta hosta jinak než plnou číší a políbením.

Obrátím raději vaši vzácnou pozornost k vyšším a ušlechtlejším věcem, ke koním a psům, které nade vše miluji, k liškám, vlkům a medvědům, jimiž Rusko oplývá co svět světem stojí nad všechny ostatní země, a posléze k vyjížďkám, rytířským kláním a slavným činům, jež šlechtice zdobí víc než šňupec zatuchlé řečtiny s latinou a než všechny voňavky, cancourky, třapečky a kaprioly francouzských krasoduchů a – panikářů.

Protože trvalo nějakou dobu, nežli jsem mohl nastoupit do služby, spadlo mi do klína několik měsíců neomezené svobody a volnosti utrácet čas i peníze způsobem výsostně šlechtickým. Mnoho nocí jsem promíchal v kartách, mnoho jich pohřbil za cinkotu přetékajících pohárů. Studené podnebí a národní mrav postavily v Rusku láhev vína společensky na mnohem významnější místo, než jaké zaujímá v německém suchopáru.

Bylo tedy hračkou najít lidi, kteří byli v ušlechtilém pijáckém umění učiněnými virtuosy. Ale všem dohromady ještě teklo mléko po bradě proti jednomu šedovousému zarudlému generálovi, jenž s námi večeřival u stolu.

Ten starý pán ztratil v boji s Turky horní část lebky a každému cizinci se s rozšafnou srdečností omlouval, že musí sedět u stolu s kloboukem na hlavě.

Při každém jídle vypil několik lahví vodky, které zapíjel sedmičkou araku, což podle okolností opakoval několikrát da capo.

Vzdor tomu nejevil nikdy nejmenší známky toho, že by se byl jen podíval do sklenice.

Vím, pánové, že si mnohý z vás v duchu říká: Ten si zná dělat z huby holinku!

Odpouštím vám to, neboť ani já jsem to nedovedl pochopit. Nevěděl jsem dlouho, jak přijít záhadě na kloub, a jen náhodou se mi podařilo ten oříšek rozlousknout.

Generál si čas od času nadzvedával trochu klobouk. Pozoroval jsem to dost často, ale nic divného jsem na tom neviděl. Připadalo mi přirozené, že má trochu rozpálenou hlavu, a nedivil jsem se, že jí po chvilkách provětrává. Ale jednou jsem zahlédl, jak zároveň s kloboukem nadzvedává také stříbrnou plotýnku, na něm připevněnou, která mu nahrazovala temeno lebky, a že všechny výpary vypitých lihovin mu vystupují z hlavy jako lehoučký obláček, kroužící hravě ke stropu. Záhada byla v tu ránu rozluštěna.

Řekl jsem o tom několika dobrým přátelům a nabídl jsem se, že ještě téhož večera provedu pokus, kterým to dokážu.

Postavil jsem se potom s dýmku za generála, a právě když si nadzvedl klobouk a znovu jej posadil, zapálil jsem kouskem papíru výpary, které vystoupily z jeho mozku.

A teď jsme měli nádhernou podívanou. Výpary nad generálovou hlavou se v mžiku proměnily v ohnivý sloup a ty, které ještě zůstaly v plsti klobouku, utvořily svými spanilými modravými plameny nádhernější svatozář, než jaká kdy věnčila kadeř největších světců.

Můj pokus ovšem nemohl zůstat generálovi utajen, ale ten starý kavalír se nezlobil, naopak dovolil nám, abychom produkci ještě několikrát opakovali.

Nyní přejdu mlčením hromadu veselých příhod, prožitých za podobných příležitostí, neboť bych se konečně rád dostal k vyprávění o svých loveckých dobrodružstvích, jež pokládám za pozoruhodnější a samozřejmě zábavnější.

Nepřekvapí vás, pánové, že jsem si vždycky výtečně rozuměl s těmi čackými kumpány, kteří dovedli plně ocenit vznešenost a půvab volného, širého a neohrazeného revíru.

Každá vzpomínka na nepřeborné bohatství nenahraditelných okamžiků, které takový revír poskytuje, a neobyčejné štěstí, jež mne provázelo na každém kroku, stále ještě dokáže rozbourit krev v mých žilách.

Jednou za svítání jsem spatřil okny své ložnice, že nedaleký obrovský nebesák je poset kachnami jako houska mákem.

Bleskurychle jsem uchopil pušku, seběhl se schodů a utíkal jsem v takovém spěchu, že jsem narazil jako beran hlavou do dveří. V očích se mi zajiskřilo, ale hned jsem se vzchopil a letěl dál k rybníku.

Brzy jsem doběhl na dostřel, ale když jsem zalíčil, div se mi nevytlila žluč v těle. Shledal jsem totiž, že prudkým nárazem na dveře mi uletěl křesák z kohoutku.

Co dělat?

Času nezbývalo ani za nehet!

Na štěstí jsem dostal spásonosný nápad využít toho, co se mi před chvílí přihodilo s očima.

Otevřel jsem pánvičku, zalíčil pušku na kachny a pěstí jsem se uhodil do čela. Z prudkého úderu se mi znovu v očích zajiskřilo, vyšla rána a trefil jsem pět párů kachen, čtyři břehouše a párek statných lysek.

Duchapřítomnost je duší mužných činů. Vojáci a námořníci často jen díky jí uniknou zhoubě a myslivec jí nesčíslněkrát vděčí za lovecké štěstí.

Na jedné z lovcích toulek došel jsem kdysi k jezeru, po němž

se prohánělo několik tuctů divokých kachen.

Plovaly daleko od sebe a neměl jsem za groš naděje, že bych složil jednou ranou víc než jednoho ptáka; v pušce jsem měl jako z udělání poslední ránu.

Večer jsem čekal velkou společnost, proto bych byl kachny rád dostal pod střechu všechny.

Vzpomněl jsem si na kousek slaniny, který mi zbyl v brašně. Rychle jsem rozpletl šňůru na psa, čtyřnásobně jsem ji prodloužil a slaninu přivázal na konec. Potom jsem návnadu nalíčil a ukryl se v rákosí na břehu.

Sotva jsem se skrčil, připlula nejbližší kachna a slupla slaninu jako malinu.

Za první kachnou se přikolébaly další, a protože kluzká slanina vyšla velmi brzy nestrávená z kachny ven, spolkla ji jiná kachna, pak další a tak dál.

Slanina prošla v několika málo minutách mnoha kačenami skrz naskrz, aniž se zmenšila nebo odtrhla od provazu, a tak byly všechny kachny navlečeny jako perly na šňůře. Vytáhl jsem je pohodlně na břeh, obtočil si úlovek šestkrát kolem pasu a šel spokojeně svou cestou domů.

Protože to byl přece jen kousek cesty a úlovek takového množství březňáček byl protivně těžký, vyčítal jsem si, že jsem jich nachytl zbytečně mnoho. Ale uprostřed tohoto rozjímání se stalo něco, co mi z počátku způsobilo nepříjemné rozpaky.

Všechny kachny byly totiž ještě živé, a když se vzpamatovaly z prvního ohromení, začaly mocně mávat křídly a vznesly se se mnou vysoko do oblak.

Mnohému lovcovi by nadobro zamrzla krev v žilách, ale já využil příhody ve svůj prospěch a vesloval jsem ve vzduchu šosy kabátu směrem ke svému obydlí.

Když jsem se dostal přímo nad svůj dům, bylo třeba snést se bez pohromy dolů.

Bez okolků jsem zakroutil jedné kachně za druhou krkem a spustil se zvolna a lehounce jako peříčko přímo na komín.

Komínem jsem se pak dostal, k pochopitelnému zděšení svého kuchaře, který z toho má, chudák, dodnes třasavku, do kuchyňského krbu, v němž se na štěstí ještě netopilo.

Něco podobného jsem jednou zažil s hejnem koroptví. Vyšel jsem vyzkoušet novou pušku. Vystřílel jsem už všechny broky, když se mi znenadání zvedlo pod nohama hejno koroptví, jen se na ně srdce smálo.

Přání vidět jich několik k večeři na stole mi vnučko myšlenku, které můžete v nutném případě, pánové, jako že jsem šlechtic, stejně dobře a s jistotou užít sami.

Sledoval jsem, kde se koroptve uvelebily. V mžiku jsem nabil pušku a místo broků použil nabijáku, který jsem na horním konci, ovšem pokud to bylo v takovém spěchu možné, ostře zašpičatil.

Rána padla, a když se koroptve zvedly, vidím k svému nemalému uspokojení, že jich nabiják odpravil rovných sedm.

Asi se všechny pořádně divily, že se tak rychle a z ničeho nic sešly na rožni.

Jak jsem už řekl, člověk si musí umět ve všem všudy poradit.

Jindy zase jsem narazil v panenském hlubokém lese na černou lišku. Trhalo mi to srdce, když jsem pomyslně, že jí musím proděravět kožich kulkou nebo broky. Ten podšitý ferina stál těsně u stromu. Okamžitě jsem vyhodil kulku z hlavně a nabil místo ní pořádný podkovák.

Trefil jsem lišáka tak umělecky, že jsem ho pověsil na smrk za chvost. Šel jsem klidně k němu, vytáhl tesák, nařízl mu křížkem kůži na mordě, vzal bejkovec a vypráskal ho z jeho drahocenného zimmíku s takovou elegancí, že byla radost se na to dívat. Náhoda a štěstí napraví mnoho chyb. To mi dokázala příhoda, kterou jsem zažil krátce po tom.

Lovím v neprostupném pralese a najednou vidím, z dálky

přibíhá divoký kaneček a za ním stará svině.

Vypálil jsem, ale netrefil. Kaneček uháněl dál, svině však zůstala stát jako přibitá k zemi.

Když jsem celou věc obezřele prozkoumal, zjistil jsem, že svině je slepá a drží v tlamě kanci ocásek.

Dal mi rozum, že mladý kanec, jak se sluší a patří na řádně vycištěného syna, vodil takto starou matku po špacíru světem. Protože moje kulka proletěla mezi nimi a přestřelila kanečkův ocásek, zůstala stará náhle bez vůdce a zastavila se. Vzal jsem náramně jednoduše zbylý konec prasečího ocásku, který stará stále ještě žmoulala, a odvedl si vypasené bezmocné zvíře pohodlně a bez námahy domů jako krotkou ovečku.

Divoká svině je někdy strašlivý netvor, ale proti zběsilosti a ukrutnosti kance je i nejd'ábelštější d'ábel malovaným kuřátkem.

Jeden takový pětimetrákový kanec se na mne vyřítit uprostřed tiché doubravy ve chvíli, kdy jsem nebyl připraven ani na útok, ani na obranu. Jen tak tak jsem uskočil za strom, když na mne se vší prudkostí a silou zaútočil se strany. Zarazil si kly tak hluboko do kmene, že je nemohl vytáhnout, aby útok opakoval.

Ted' uvidíme, milánku, komu zvoní hrana, pomyslí si, popadl jsem první balvan, který mi padl do ruky, a zatloukl kly do dubu tak pevně, že by je nevytáhlo ani šest párů panských volů.

Kanec si musel dát nyní na chvíli pohov, dokud jsem v nejbližší vsi nesehnal provazy a žebřík a nedopravil ho klidně domů.

Pánové, určitě jste už slyšeli o patronu myslivců a střelců, o pověstném svatém Hubertovi. A jistě jste také zaslechli, jak se mu kdysi v lese zjevil statný dvanáctník s křížem mezi parohy. Tomuto světcovi jsem každoročně v dobré společnosti přinášel hold, a toho jelena jsem nejméně tisíckrát viděl na kostelních obrazech i na řádkových hvězdách rytířů svatého Huberta, takže jako právodatný myslivec sotva mohu pochybovat o tom, že takoví

jeleni se kdysi v lesích vyskytovali – a možná že se vyskytují dodnes.

Ale dovolte, abych vám vyprávěl, co jsem viděl na vlastní oči já.

Jednou jsem se vracel ze šoulačky bez hrášku olova v tašce a znenadání proti mně stojí jelen obrovský jako kostel.

Hleděl mi tak nestydatě a s takovým klidem do očí, jako by měl ve větrníku napsáno, že je má brašna čistá jako slovo boží. Okamžitě jsem nabil pušku prachem a naládoval ji hrstí pecek, které jsem v rychlosti vyloupal z třešní, a poslal jsem mu celou várku mezi parohy. Rána sice jelena omráčila až zavrával, ale přece utekl.

Za rok nebo za dva slídím v témže rajónu a padne mi do oka mohutný čtrnácterák s košatou, víc než deset stop vysokou třešni mezi parohy.

Blesklo mi hlavou staré dobrodružství, pokládal jsem tudíž jelena za své dávné vlastnictví a čistou ranou jsem ho složil. Získal jsem tak současně pečení i třešňovou omáčku. Neboť strom byl obalen tak delikátními plody, že jsem lepších v životě neokusil.

Inu, kdo ví, zda některý světec mezi naruživými myslivci nebo nějaký honbymilovný opat či biskup nezasadil podobným způsobem kříž mezi parohy jelenu svatého Huberta? Neboť tito pánové od nepamětna byli a dosud jsou proslaveni na celém světě uměním nasazovat kříže i parohy.

Když člověku teče do bot a říká si buď anebo – což se právodatnému myslivci stává často – sáhne raději bůhví po čem a zkusí za všech okolností raději všechno, než aby si dal ujít dobrou příležitost. Sám jsem byl už nesčíslněkrát v ohni takového pokušení.

Nevím, co řeknete na příklad tomuhle případu. V kterémsi polském lese mi s ubývajícím denním světlem došlo i střelivo. Cestou domů vyrazil na mne medvěd tak strašlivý, že jsem hrůzou

div neomdlel.

Marně jsem v chvatu zobracel všechny kapsy a hledal alespoň za nehet prachu a olova. Kromě dvou křesáků, které s sebou vždycky nosím pro strýčka Příhodu, nenašel jsem zhola nic. Jeden z nich jsem vši silou mrštil té přišeře otevřenou tlamou až do požeráku. Taková lahůdka jí moc nevoněla: bestie udělala čelem vzad, takže jsem jí mohl s klidem Angličana vpálit druhý křesák do zadního otvoru.

A teď nastalo něco okouzujícího a nevídaného. Křesák nejen že vletěl jako střela dovnitř, ale narazil tam na druhý kámen tak prudce, že roznítil oheň a za hromového rachotu se medvěd v příštím okamžiku doslova rozletěl.

Tvrdí se, že kámen správně užitý a posteriori, zejména když se správně srazí s kamenem a priori, vyhodil už do povětří leckterého ubručeného učence a filosofa.

Ačkoli jsem tenkrát vyvázl se zdravou kůží, nechtěl bych tenhle kousek opakovat ani za větel dukátů a do nejdelsí smrti bych se nechtěl setkat s medvědem beze zbraně.

Ale bylo mi snad souzeno osudem, aby na mne útočily ty nejzúřivější a nejnebezpečnější šelmy právě tehdy, když jsem se neměl naprosto čím bránit. Jako by vždycky vyčenichaly moji naprostou bezmocnost.

Tak jednou, sotva jsem odšrouboval křesák z pušky, abych jej trochu zaostřil, vybafl na mne medvěd, hotová pekelná nestvůra. Jediné, co jsem mohl udělat, bylo bleskurychle vylézt na nejbližší strom a tam se připravit k obraně. Ale na neštěstí mi upadl při šplhání tesák a neměl jsem při ruce nic, čím bych utáhl šroub křesáku, který šel příliš ztuhá.

Dole pod stromem civěl medvěd a mohl jsem čekat, že za mnou co nevidět klidně vyleze. Neměl jsem dvakrát chuť vykřesávat si oheň z očí, jak jsem to udělal kdysi, protože nehledě k spoustě jiných okolností, které mi v tom bránily, způsobil jsem si tenkrát

tím experimentem prudkou bolest očí, která do dneška docela nepominula.

Hleděl jsem na svoji kudlu, zabodnutou kolmo do sněhu, smutně a zamilovaně jako chlapec, ale sebetoužebnější pohledy nezlepšily mé trapné postavení ani o kozí chlup.

Až v posledním okamžiku mě napadla spásná a neméně podivuhodná myšlenka. Vypustil jsem z těla šlahoun vody, které má člověk vždycky dostatečnou zásobu, zvláště když mu tuhne krev v žilách, a tento paprsek jsem zamířil na střenku svého nože. Třeskutým mrazem, který tehdy panoval, voda okamžitě zmrzla a od nože ke mně do koruny stromu se utvořil ladný rampouch, a tím jsem snadno a rychle, ale s patřičnou opatrností vytáhl nůž nahoru.

Sotva jsem křesák utáhl, už se nabručený chundeláč drápal na strom. Na mou duši, pomyslel jsem si, je třeba být vykutálený jako medvěd a vystihnout pravý okamžik, a naládoval jsem panu bručounovi do kožichu tak štědrou porci olova, že jednou provždy zapomněl, jak se leze na stromy.

Právě tak neočekávaně sápal se na mne pár dní nato rozběsněný vlk. Byl již tak blízko, že jsem nedokázal nic jiného než mu instinktivně vrazit pěst do vyceněné tlamy. Pro jistotu jsem ji cpal hloub a hloub, až jsem měl ve vlku paži po samé rameno.

Ale co teď?

Nemohu tvrdit, že by se mi byla tahle nečekaná a hloupá situace zvláště líbila. Trčet na píd' tváří v tvář krvelačnému vlku není zrovna příjemné. A nešilhali jsme jeden po druhém příliš zamilovaně.

Kdybych byl ruku vytáhl, nemusel bych si počítat na prstech, jak by na mne ten lotr skočil. To jsem zřetelně vyčetl z jeho šíleného pohledu.

Popadl jsem ho tedy docela jednoduše za vnitřností, obrátil na ruby jako rukavičku, praštil jím o zem jako kusem hadru a nechal ho tak ležet.

Podobný kousek se mi nechtělo opakovat na vzteklém buldokovi, který se na mne za nějaký čas vyřítil v jedné uzoučké petrohradské uličce.

Práskni do holinek, jak nejrychleji umíš, pomyslí jsem si. Abych mohl vzít snadno do zaječích, odhodil jsem svrchník a zachránil kůži za vraty domu.

Pro kabát jsem potom poslal sluhu, který jej pověsil k ostatním oblekům do šatníku.

Nazítří mě Johan nepříjemně polekal výkřikem:

“Pro pět ran do hlavy, pane barone, váš svrchník má vzteklinu!”

Vyběhl jsem jako střela nahoru do garderoby a našel všechny šaty rozervané a rozškubané na maděru.

Sluha to uhodl přesně, svrchník byl vzteklý. Na vlastní oči jsem viděl, jak se divoce vrhl na krásný, zbrusu nový frak a nemilosrdně jej rval, škubal, trhal, až cucky litaly.

Ve všech těchto případech, pánové, při nichž jsem šťastně, ale jen o vlásek upláchl Zubaté s kosou, pomohla mi náhoda, které jsem svou duchapřítomností a udatností dokázal využít – jak se sluší a patří – ve svůj prospěch.

Ví i malé dítě, že všechno toto dohromady tvoří štěstí myslivce, námořníka i vojáka. Byl by však prabídným a opovrženímhodným lovcem, admirálem nebo generálem ten, kdo by se za každou cenu, všude a za všech okolností spoléhal jen na náhodu nebo na štěstí a neměl přitom v malíčku všechny potřebné znalosti a schopnosti nebo si neopatřil nástroje, zaručující konečný a všestranný úspěch.

Takové výtky a opovržení nemohou ovšem stihnout mě. Jsem všude proslaven nejen kvalitou svých koní, psů i pušek, ale také tím, jak s nimi dovedu zacházet. Mohu tedy plným právem říci, že jsem získal nehynoucí slávu svému jménu v nejrůznějších oborech myslivosti. Nechci se pouštět do malicherností a celkem zbytečných podrobností o svých stájích, psincích a zbrojnicích, jak to u nás rádi dělají štolbové, lovci nebo psovodi, ale dva z mých psů se

vyznamenali v mých službách tak úctyhodně, že se o musím při této příležitosti alespoň zmínit.

Jeden z nich byl stavěcím psem. Každému, kdo poznal jeho bystrost, klid, poslušnost a neúnavnost, mašíroval závistí z hlavy.

Mohl jsem ho užívat ve dne i v noci. Když byla tma, zavěsil jsem mu na ocas lucernu a lovil jsem s ním i v nejsi půlnoci stejně dobře, ba mnohdy i lépe než v pravé poledne.

Bylo to krátce po svatbě a manželka dostala chuť vyjet si na lov. Jel jsem napřed, abych něco našel. Za malou chvíli stál ohař před hejnem dobré stovky koroptví.

Zastavím a čekám, ale manželka nikde. Trochu jsem znervosněl, neboť vyjela hned za mnou, provázena pobočníkem a štolbou. Ještě jsem se pořádně rozhlédl, a když jsem nikoho nespatriil, vrátil jsem se asi na půl cesty.

Tu jsem nedaleko zaslechl žalostný nářek a přitom nebylo široko daleko živé duše. Seskočil jsem s koně, přiložil ucho k zemi a zjistil jsem, že bédování se ozývá pod zemí. Ale nejen to, naprosto zřetelně jsem rozpoznával hlas své paní, sténání pobočníka a zoufalý nářek štolbův.

V příštím okamžiku jsem si uvědomil, že stojím právě nad uhelným dolem. Nebylo nejmenších pochyb, že moje ubohá paní a její průvodci spadli do šachty. Jako smyslů zbavený šval jsem koně do nejbližší osady a tam jsem svolal havíře, kterým se podařilo po několikahodinové úmorné dřině vyprostit nešťastníky z hloubky devadesáti sáhů.

Napřed vytáhli štolbu a jeho koně. Potom pobočníka a za chvíli jeho valacha. Pak moji choť a nakonec jejího tureckého mimochodníka. Nejpodivnější na tom na všem bylo, že kromě nepatrných škrábnutí, která nestála ani za řeč, vyvázli z té smrtelně vážné nehody lidé i koně bez úhony. Ovšem tím spíše měli všichni jaksepatří nahnáno. Dovedete pochopit, že na lov neměl už nikdo ani pomyslení.

Protože jste během tohoto vyprávění, jak se domnívám, úplně zapomněli na mého psa, nebudete mi zajisté mít za zlé, že i mně vypadl tehdy z hlavy. Služba neúprosně volala a musel jsem se nazítří vydat na cestu, z které jsem se vrátil teprve po čtrnácti dnech. Sotva jsem se doma rozkoukal, už jsem svou Dianu pohřešoval.

Nikdo se o ni nestaral, neboť se všichni domnívali, že je se mnou, a nyní k mému hlubokému zármutku nebyla k nalezení. Nakonec mě napadlo: nebude ten věrný pes ještě u koroptví?

Naděje i strach mě tam okamžitě hnaly a opravdu – ke své nesmírné radosti vidím Dianu stát na téměř místě, kde jsem ji před dvěma týdny opustil.

“Žeň!” vykřikl jsem.

Pes vyrazil a já jsem jedinou ranou složil pětadvacet koroptví. Ubohé zvíře však ke mně zpátky sotva dolezlo, jak bylo vyhladovělé a vysílené.

Abych je dostal domů, musil jsem je vzít k sobě do sedla. Třebaže to nebylo pohodlné, učinil jsem to ze srdce rád, jak jistě pochopíte. Po několika dnech pečlivého ošetřování byl pes čilý a veselý jako dříve a pár neděl nato mi pomohl rozřešit hádanku, která, nebýt jeho, by mi zůstala nerozluštitelnou záhadou do soudného dne.

Nebudete mi věřit, pánové, jednou jsem však honil jednoho zajíce plné dva dny. Pes mi ho vždycky nadehnal až pod nos, ale nikdy jsem se nedostal k ráně.

Pánové, zažil jsem neuvěřitelné věci a nic mě nepřinutilo věřit nějakým kouzlům a čárám, ale tady jsem byl se svým zdravým rozumem u konce. Už se schylovalo k večeru, když mi pes nadehnal ušáka znovu na dostřel. Složil jsem ho a co byste řekli, že jsem zjistil?

Ten pacholek měl mimo čtyři běhy pod břichem ještě čtyři na hřbetě!

Když se unavil normálním během, převrátil se jako zkušený plavec, který umí plavat prsa i znak, a pelášil na hřbetních párech běhů rychleji než dřív.

S takovým chlapákem jsem se už víckrát nesetkal a nikdy bych ten div přírody nedostal do rukou, kdyby můj pes nebyl tak bezvýhradně dokonalý. Převyšoval svými vlastnostmi všechny ostatní psy tak nebetyčně, že bych mu byl bez rozmýšlení dal jméno Vrchol, kdyby neměl soupeře v chrtu, který jediný s ním mohl o tuto čest bojovat jako rovný s rovným.

Bylo to zvíře zázračné ne pro svůj ušlechtilý původ, vzrůst nebo mimořádné vyvinuté smysly, ale pro svou neuvěřitelnou rychlost.

Pánové, kdybyste ho byli viděli, dám krk, že by vám učaroval a vůbec byste se nedivili, že jsem ho tak miloval a tak často s ním vycházel na lov.

Běhal tak rychle, tak často a tak dlouho v mých službách, že si uběhal a ubrousil nohy až k samému břichu, takže když přišel do let a zestárl, mohl jsem ho užívat jen jako jezevčíka. Ale i potom mi znamenitě sloužil ještě dlouhá léta.

Když ještě býval chudák nebožtík chrtem, přesně vzato chrticí, neboť to byla fena, rozehnal se jednou za zajícem, který se mi zdál nepřírozně tlustý. Bylo mi feny trochu líto, čekala štěňata a přesto nechtěla slevit se své rychlosti ani o píď. Letěla tak rychle, že jsem jí na koni sotva stačil. A najednou mě zarazil štěkot, jako by se rozdováděla celá smečka psů, ale byl to štěkot slabý a jemný, že jsem v tu ránu ani nevěděl, jak si to mám vyložit. Popohnal jsem koně a vidím malý zázrak. Ramlice v běhu metla a moje chrtice se oštěnila. Zaječice vrhla právě tolik ušáček kolik fena štěnat. Mackové mazali, jak jim pud velel, sotva se dotkli země, a štěňata nejen že se za nimi pustila, ale také je uhnala.

Tak jsem skončil lov se šesti lesňáky a šesti psy, ačkoli jsem začal s jedním zajícem a jedním psem.

Vzpomínám na tu neobyčejnou fenu stejně rád, jako vzpomínám s vroucí láskou na vynikajícího litevského hřebce, jakého by musel lupou hledat po celém světě. Dostal jsem ho náhodou, která mi poskytla příležitost ukázat své jezdecké umění v plné slávě a v plném lesku.

Přebýval jsem tenkrát v nádherném sídle litevského hraběte Przobowského a popíjel čaj v přepychovém salonku ve společnosti dam, zatím co pánové sešli dolů do dvora ocenit krásu a ztepilost čistokrevného oře, který sem byl právě dopraven z hřebčince. Z ničeho nic slyšíme zvenčí zoufalé volání o pomoc.

Jako blesk seběhnu se schodů a vidím koně tak rozdivočelého a rozběsněného, že se nikdo neodvážil k němu přiblížit, natož vsednout na něho. Nejsrdnatějším jezdcům tuhla v žilách krev a stáli kolem zděšení a zmatení; všechny rozrýval strach a znepokojení.

Jediným mohutným skokem octl jsem se koni na hřbetě. Hřebec byl mou troufalostí tak zděšen a překvapen, že jsem jej v krátké chvíli díky svému jezdeckému umění naprosto ovládl. Poslouchal mě jako beránek. Abych dámám uspořil zbytečný strach a všechno jim předvedl zblízka, přinutil jsem koně vskočit otevřeným oknem do čajového salonku.

Hned krokem, hned klusem a cvałem objel jsem několikrát pokoj a vyhoupl se dokonce na prostřední stůl, kde jsem s vybraným citem předvedl malou ukázkou vysoké jezdecké dresury, což dámy neobyčejné pobavilo a nadchlo. Kůň prováděl cviky tak dokonale, nenuceně, obratně a vkusně, že nerozbil ani jediný šáleček a nepoškodil ani nejkřehčí misku. Získal jsem tím u dam i u hostitele nesmírnou vážnost a přízeň, takže mě hrabě s obvyklou zdvořilostí požádal, abych od něho přijal koně jako dar a vyjel s ním do boje proti Turkům, proti nimž se tenkrát chystalo mohutné tažení pod velením hraběte Münnicha.

Příjemnější dar mi nikdo nemohl nabídnout, neboť mi sliboval úspěch a zdar v tažení, v kterém jsem zamýšlel podrobit zkoušce

svoji vojenskou chrabrost. Tento kůň, tak poddajný a nebojácný, citlivý a ohnivý – beránek i Bukefal – bude mi na každém kroku připomínat povinnosti pravého vojáka a úžasná hrdinství, jež dokázal v bitevním poli mladý Alexander.

Jak se zdá, vytáhli jsme do pole kromě jiných důvodů také proto, abychom postavili znovu na nohy čest ruských zbraní, které ztratily v tažení cara Petra na Prutu málem všechn respekt. To se nám také naprosto dokonale podařilo v mnoha strašných a těžkých, ale přesto slavných bitvách pod velením zmíněného již velikého vojevůdce.

Skromnost zakazuje podřízeným přivlastňovat si nesmrtelné činy a vítězství, jejichž sláva se připisuje jedině vojevůdcům bez ohledu na jejich schopnosti nebo dokonce naprosto nehorázně králům a královnám, kteří přičichli k stělnému prachu jen při vojenských přehlídkách a kteří viděli vojsko v bojových útvech jen při slavnostních parádách a nikdy nespali v poli, ale vždycky jen v prachových peřinách.

Nedělám si tedy mimořádné nároky na zásluhy z našich vážnějších šarvátek s nepřítelem. Všichni jsme konali jen svou samozřejmou povinnost, což je v řeči vlastence a vojáka, krátce správného chlapa slovo velmi obsažné a důležité, přestože dav povaleců a tlučhubů má o něm jen ubohé, chatrné a nepatrné mínění.

Protože jsem velel sboru husarů, prováděl jsem různé výpady, při nichž všechno záviselo na mé chytrosti a udatnosti. Proto se také domnívám, že mohu plným právem přisoudit úspěchy sobě i svým druhům, které jsem vedl do bitev a k vítězství.

Jednou, když jsme zahnali Turky do Očakova, šlo u předních hlídek čertovsky do tuhého. Moc nechybělo a můj ohnivý litvák mě odnesl k Abrahamovi na výměnek.

Patroloval jsem tehdy daleko vpředu a viděl jsem postupovat nepřítele zahaleného neproniknutelným mračnem prachu, takže

jsem nemohl odhadnout ani jeho sílu, ani jeho úmysly. Bylo by hračkou zahalit se rovněž do takového mraku, ale to by nebylo příliš chytré a nepřivedlo by mě to ani o kopyto k cíli, za kterým jsem byl komandován. Dal jsem rozkaz svým harcovníkům, aby se rozptýlili po obou křídlech doleva i doprava a ze všech sil zviřovali prach. Sám jsem potom vyrazil přímo na nepřítele, abych se mu podíval na zuby zblízka.

Nepřítel vzdoroval jen tak dlouho, dokud jej nepoděsil a nezahnal na zbrklý útěk strach z mých husarů. Nyní nastal pravý okamžik zmužile ho napadnout. Dostal za vyučenou dokonale!

Porazili jsme ho na hlavu a zahnali nejen do pevnostních děr, ale do všech koutů světa. Přetrumflo to i nejfantastičtější naše očekávání.

Poněvadž můj litvák byl neslýchaně rychlý, byl jsem první mezi pronásledovateli, a když jsem viděl, že nepřítel prchá protilehlou branou z pevnosti ven, považoval jsem za rozumné zarazit na tržišti a dát zatroubit k nástupu.

Zastavil jsem, ale představte si, pánové, můj úžas, když jsem kolem sebe nespatriil jediného trubače. Po mých husarech nikde ani vidu ani slechu.

“Cválají snad jinými ulicemi, nebo co se s nimi mohlo stát?” povídám si. “Přece nemohou být daleko a museli by mě každým okamžikem dostihnout!”

Nechtěl jsem zbytečně mařit čas, a tak jsem zajel se svým litvákem ke kašně na náměstí, abych ho napojil. Pil jako štábstrumpetr, ale ani jsem se nedivil, vždyť měl za sebou kus pořádné dřiny. Avšak když jsem se znovu ohlédl po svých lidech, co myslíte, pánové, že jsem spatřil?

Celý zadek mého ubohého zvířete byl pryč, všechno jako když sekýrou utne. Jak hltavě pil, tekla z něho voda zase proudem ven. Samozřejmě mohl tak chlastat do skonání světa a nebylo by mu to nic platné, žízeň by stejně neuhasil!

Jak se to mohlo stát, bylo mi úplnou záhadou, dokud se s protější strany nepřihnal můj štolba a s plnou hubou blahopřání prošpikovaného pepným klením mi všechno nevysvětlil. Když jsem totiž vjížděl v bohapustém zmatku prchajících nepřátel do pevnosti, spustili v bráně náhle ochrannou mříž a ta urazila koni zadek. V chumlu nepřátel, kteří se bezhlavě cpali do brány, začal zadek vyhazovat a nadělal hotovou paseku. Potom prý vítězoslavně odklusal na blízka luka, kde ho určitě najdu.

Beze slova odpovědi jsem odcválal na zbylé koňské půlce na zmíněnou louku, kde jsem s opravdovým potěšením našel ztracenou část koně a co víc, zastihl jsem ji v tak družné zábavě, že sebedůvtipnější pořadatel kratochvílí by nemohl vymyslet pro bezhlavý subjekt vhodnější pobavení.

Bez nadsázky řečeno, zadek mého zázračného koně se v malé chvíli seznámil až nápadně intimně s kobylami pobíhajícími po pastvině a zdálo se, že ve víru harémových radovánek zapomněl na utrpenou pohromu.

Že je k tomu všemu hlavy velmi málo zapotřebí, dokázala i hříbata, vyvedená z tohoto obveselování. Byly to však jen jakési nepotřebné zrůdy, kterým chybělo vše, co tehdy scházelo otci.

Maje v hrsti nevyvratitelné důkazy, že v obou půlkách mého koně koluje život, dal jsem zavolat kuršmída.

Okoukl práci a dlouho se nerozmýšlel. Sešil obě části tenkými vavřínovými výhonky, které právě byly po ruce. Rána se nádherně zahojila, ale stalo se něco, co se skutečně mohlo stát jen koni tak ušlechtilému a vzácnému. Vavřínové odnužky se v koňském těle ujaly, vyrašily, vyrostly a sklenuy se nade mnou v překrásné loubí, takže jsem potom podnikl mnoho významných cest ve stínu vavřínu svých i svého koně.

O jiné malé nepřijemnosti z této války se zmíním jen stručně. Sekal jsem do nepřátel s takovou silou, tak neúnavně a tak dlouho, až se mi paže samočinně rozhybala, a sekal jsem jí neustále, i když

se po nepříteli dávno slehla zem.

A bych pro nic za nic nerozsekal sám sebe nebo nepobil houfy svých lidí, kteří se ke mně sbíhali, byl jsem donucen dát si ruku na osm dní do obvazu, takže to vypadalo, jako by mi zůstal jenom pahýl.

Pánové, o muži, který uměl tak bezvadně ovládat koně, jakým byl můj litvák, zajisté nebudete pochybovat, i když následující historka o jednom jezdeckém, či spíše akrobatickém kousku zní trochu pohádkově.

Vypadlo mi už z hlavy, které město jsme tenkrát obléhali. Polní maršál div nešílel přáním zvědět, jak to v pevnosti vypadá. Bylo však nesmírně těžké, skoro nemožné proklouznout strážemi, obalamutit hlídky a dostat se přes opevnění. A nebylo také nikoho, kdo by se o to chtěl pokusit.

V zápalu služební horlivosti a pln odvahy postavil jsem se snad trochu ztřeštěně vedle největšího děla, které bylo namířeno na pevnost, a v nepromyšleném úmyslu dostat se tam stůj co stůj vyskočil jsem na vystřelenou kouli. Ale jak jsem tak fičel vzduchem, začaly mi vrtat hlavou nemalé pochybnosti.

Tam se ovšem dostaneš, pomyslíl jsem si, ale jak zpátky? A co se tam s tebou stane? Na první pohled v tobě poznají vyzvědače a budou pro tebe litovat i kulky! Tak čestné přivítání bych si přece jen vyprosil.

Po takových a podobných úvahách jsem se krátce rozhodl využít první vhodné příležitosti k návratu. Několik kroků ode mne právě letěla koule, vypálená z pevnosti do našeho ležení. Přeskočil jsem na ni a dostal jsem se, sice s nepořízenou, ale přece jen bez oprátky na krku zpátky ke svým.

Stejně hbitě jako já dovedl skákat také můj kůň. Jel vždycky rovnou a nedbal na překážky, pole nepole, strouha nestrouha, plot neplot. Jednou jsme se hnali za ušákem, který přeběhl hlavní silnici, po níž právě přejížděl kočár a v něm dvě krásné dámy. Spřežení

se octlo mezi mnou a zajícem, ale můj kůň proskočil bezvadně a bleskurychle okny kočáru, takže; jsem sotva stačil smeknout a poprosit dámy co nejuctivěji, aby prominuly takovou opovážlivost.

Jindy jsem chtěl přeskočit močál, který se mi nezdál tak široký, jak opravdu byl. Jeho pravou šířku jsem viděl, když kůň skočil. Obrátil jsem se s ním ve vzduchu, abych mohl vzít delší rozběh. Ale i druhý byl krátký a v nepatrné vzdálenosti od druhého břehu jsem zapadl až po krk do bahna. Byl bych bezpochyby utonul, kdybych se tehdy silou své vlastní paže nevytáhl za cop i s koněm, kterého jsem svíral koleny.

Přes všechnu neohroženost, udatnost a bystrost, přes všechnu rychlost, obratnost a sílu moji i mého věrného koně nevedlo se mi v turecké vojně do puntíku všechno tak, jak bych si byl přál. Dokonce mě potkalo i to neštěstí, že jsem podlehl obrovské přesile nepřátel a upadl do zajetí. Ale co horšího, jak je u Turků zvykem, byl jsem hanebně prodán do otroctví. V tomto ponižujícím stavu jsem dostal práci ne sice těžkou nebo tvrdou, ale podivnou a nadmíru mrzutou. Musil jsem totiž každé ráno vyhánět na pastvu sultánovy včely, po celý boží den je hlídat a za soumraku je zase nahánět do úlů.

Kteréhosi večera jsem pohřešil jednu včelku a hned nato jsem zjistil, že ji přepadli dva medvědi, kteří jí chtěli ukrást med a málem by ji byli roztrhali. Protože jsem neměl u sebe nic jiného než stříbrnou sekyrku, která jest odznakem všech sultánových zahradníků a pacholků, mrštil jsem jí po obou lupičích, abych je alespoň zaplašil. Včelku jsem sice zachránil, avšak sekyra hozená příliš prudce vyletěla jako blesk vzhůru a stoupala a stoupala, až dopadla na Měsíc.

“To jsem to vypral, jak ji teď dostanu zpátky? Kde na světě seženu tak dlouhý žebřík?”

Na pokraji zoufalství jsem si vzpomněl, že turecké boby rostou

neobyčejně rychle a dosahují nevídané výšky. Okamžitě jsem jeden zasadil. Rostl, že jsem nestačil valit oči, a zakrátko se upnul na měsíční srpek. Plívl jsem si do dlaní a klidně jsem se vyšplhal nahoru.

Ale čekal mě tady kousek pěkně otravné práce, neboť najít stříbrnou sekyrku tam, kde všechno září jako stříbro, to nebyla maličkost. Nakonec jsem ji přece jen našel na hromadě plev a řezanky. Času nebylo nazbyt, a tak jsem spěchal k svému zelenému žebříku, ale tady mě div neranila mrtvice. Slunečním žářem bob úplně seschl a pustit se po něm dolů by bylo holé šílenství. Nezbylo mi nic jiného, než uplést z plev a řezanky pořádné lano, přivázat je na roh Měsíce a spustit se po něm dolů.

Pravicí jsem se přidržoval lana a v levici svíral sekyru. Vždycky, když jsem kus slezl, usekl jsem lano nad sebou a dole je zase navázal. Tak jsem se dostal dosti hluboko, avšak usekávání a navazování pochopitelně nepřidalo provazu na pevnosti. Když jsem byl na dosah prvních mračen, provaz se přetrhl a já sletěl s výšky několika mil na matičku zemi tak prudce, že jsem ztratil vědomí. Pádem jsem se zavrtal do země nejméně devět sáhů hluboko. Když jsem se probral, nevěděl jsem, jak se dostanu zase nahoru. Ale nouze železo láme, a když není břitva, i šídlo oholí! Svými nehty, které jsem si od dětství nestříhal, jsem vydlabal v zemi jakési schody a po nich vylezl pohodlně vzhůru.

Abych se zbavil medvědů, kteří mi neustále pásli po včelách i po úlech, navlekl jsem to po druhé chytřeji. Jednoduše jsem namazal ojedného žebříňáku medem a lehl si v noci nedaleko na číhanou. Zanedlouho se přibatolil medvěd jako hora, přiváben lahodnou vůní, a dal se do lízání oje s takovou náruživostí, že ji do sebe vlízal celou a provlekl si ji jícnem, žaludkem a střevy, až mu vylezla zadními vrátky ven.

Když byl na ní tak báječně navlečen, přiskočil jsem, vrazil do oje dlouhý kolík, aby medvěd nemohl vycouvat nebo se vyvléknout,

a nechal jsem ho na tom dřevěném rožni do rána. Veliký sultán, který šel kolem náhodou na procházku, div nepraskl smíchy, když huňáče uviděl.

Krátce po této příhodě uzavřeli Rusové s Turky mír a já byl odeslán s ostatními válečnými zajatci do Petrohradu.

Ale brzy jsem se rozloučil i s Ruskem a opustil zemi v době strašné revoluce přibližně před čtyřiceti lety. Car byl ještě v kolébce deportován s matkou a s jejím otcem, vévodou brunšvickým, s polním maršálem Münnichem a mnoha jinými na Sibiř.

Tenkrát postihla celou Evropu tak strašlivá zima, že nastydlo a omrzlo i slunce, které od té doby stále churaví.

Protože můj litvák složil kosti v turecké zemi, musel jsem bohužel cestovat dostavníkem. Jak jsme se tak kodrcali, přijeli jsme k úzké točité rokli, lemované po obou stranách vysokým trním. Upozornil jsem postilionu, aby dal trubkou znamení, protože v úzkém úvozu bychom se nemohli vyhnout vozu jedoucímu proti nám.

Chlapík nasadil trubku a foukal, div si plíce neroztrhl, ale mohl se rozkrájet, trubka nevydala ani hlásku. Málem ji obrátil na ruby, ale ať dělal co dělal, ať do ní foukal jak chtěl, trubky mlčela jako hrob. Tato nevysvětlitelná záhada se ukázala být hotovým neštěstím, když nás brzy překvapil kočár jedoucí s druhé strany, jemuž jsme se žádným způsobem nemohli vyhnout.

Vyskočil jsem tedy z dostavníku a vypráhl nejdříve spřežení. Pak jsem vzal vůz, jak tu stál, se vším všudy i se zavazadly na ramena, vyskočil jsem devět stop vysoko, přeletěl houští na kraji rokle a dopadl na oraniště. Když si představíte tíhu dostavníku, dáte mi jistě za pravdu, že to nebyla žádná maličkost. Jakmile cizí kočár projel, seskočil jsem s vozem opět na cestu. Potom jsem se vrátil pro koně. Stiskl jsem s každé strany jednoho pod paží a týmž způsobem, totiž skokem nahoru a dolů přes výspu úvozu, dopravil jsem valachy k dostavníku, dal opět zapřáhnout a šťastně

dojel do nejbližší hospody. Ještě bych měl dodat, že jeden z tahounů byl velmi divoký, teprve čtyřletý ryzák a z očí mu na sto honů koukalo darebáctví. Když jsem skákal po druhé z úvozu přes křoví, projevoval odfrkováním a vyhazováním zlobu a nespokojenost. To jsem mu zatrhl prostě tím, že jsem si nacpal jeho zadní kopyta do kapes kabátu.

Když jsme dorazili po tomto povyražení do hospody, pověsil poštovský panáček trubku na skobu nad ohništěm a já se uvelebil naproti.

A teď, pánové, nastavte uši, co se stalo!

Najednou se ozvalo: *Tráda dáda, tradada dadada, tráda dáda, tradadada.*

Vyvalovali jsme oči, že by nám je mohl klackem urazit, a naráz jsme pochopili příčinu, proč postilion nedokázal před chvílí ani zatroubit. Tóny v trubce zamrzly a teď, když zvolna roztávaly, vycházely z ní jasně a zřetelně k nemalé postilionově cti a pýše.

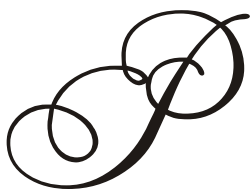
Neboť ten poctivý chlapík nás nyní bavil nejkouzelnějšími melodiemi, aniž přiložil nástroj k ústům. Vyslechli jsme k neskonale radosti *Jede, jede poštovský panáček, Pec nám spadla, Utíkej Káčo utíkej, Moravo, Moravo, A já su synek z Polanky* a nakonec zazněla píseň na dobrou noc *Když se večer sklání.*

Touto sladkou písni tedy skončil ten zamrzlý a roztálý koncert a já končím i já svůj cestopis z Ruska.

Mnozí cestovatelé přikrašlují a nerozpakují se vyprávět víc, než je, přesně vzato, pravda. Jaký potom div, že se čtenářů nebo posluchačů zmocní lehká nedůvěra. Ovšem, kdyby někdo z naší čtené společnosti chtěl jen v myšlenkách zapochybovat o mé pravdomluvnosti, byl bych jej nucen za jeho nedůvěru co nejsrdečněji politovat a poprosit, aby odešel raději dřív, než začnu vypravovat svá námořní dobrodružství, která jsou sice daleko a daleko podivuhodnější a neuvěřitelnější, ale přesto naprosto věrohodná.

BARON PRÁŠIL VYPRAVUJE O SVÝCH
NÁMOŘNÍCH DOBRODRUŽSTVÍCH

První námořní dobrodružství

První cesta, kterou jsem v životě podnikl, kopek let před cestou na Rus, z níž jsem vám právě vyprávěl několik pamětihodných událostí, byla cesta po moři.

Byl jsem ještě holobrádek, který se oholí jitrnicí, jak říkával strýc, černý, huňatý husarský plukovník, a nebylo možné s jistotou určit, zda porost na mé bradě je osení dětského chmýří či zárodek prvního strniště vousů, nicméně cestování bylo mou horoucí touhou.

Otec strávil na cestách drahnou řadu let svého bohatýrského života a ne jeden dlouhý zimní večer nám příjemně zkrátil pravdivým a nešminkovaným vyprávěním o svých úžasných dobrodružstvích, z nichž vám příležitostně některá snad také povím.

Jak vidíte, je možno pokládat mé sklony stejným právem za vrozené jako za vštípené. Zkrátka, abych nestřílel naslepo, chytal jsem se jako tonoucí stébla každé příležitosti, která se naskytlá nebo mohla naskytnout, abych si vyprosil nebo vyvzdoroval uskutečnění své nepřemožitelné touhy spatřit svět.

Ale všechno, všecičko bylo marné. I když se mi tu a tam podařilo nenápadně oblomit otce, vzápětí matčin neústupný nesouhlas a tetino staropanenské ječení a křížování obrátily v prach a popel vše, co jsem promyšleným útokem a cílevědomým postupem získal.

Až jednoho dne nás navštívil vzdálený příbuzný s matčiny strany. Oblíbil si mne na první pohled. Často mi opakoval, že jsem švarný, statný junák, a sliboval, že udělá vše, co bude v jeho silách, aby se splnilo mé nejvřelejší přání.

Jeho jiskrná výmluvnost působila mnohem více než moje a po úmorných námitkách, rozvlácném dohadování a nekonečných

úvahách bylo k mé neslýchané radosti rozhodnuto, abych jej provázel na Ceylon, kde byl jeho strýc už mnoho let guvernérem.

A tak jsme vypluli z Amsterodamu s výsostným posláním královské holandské vlády. Kromě neobyčejně silné bouře nezažili jsme nic pozoruhodného. O této bouři se musím několika slovy zmínit, neboť po sobě zanechala prapodivné následky.

Zvedla se právě ve chvíli, kdy jsme zakotvili u jakéhosi ostrova, abychom doplnili zásoby vody a dříví. Zuřila tak zběsile, že vyrvala staleté stromy nesmírné tloušťky a výšky ze země i s kořeny a zmítala jimi v povětří jako stébly sena. Mnohé vážily několik set centů, ale byly vymršťeny, řeknu málo, pět mil od země, ano, tak vysoko, že vypadaly jako nepatrná peříčka hravě poletující mezi mračny.

Když se orkán utišil, spadl každý strom přímo na své místo a okamžitě zapustil kořeny, takže po nějakém zpustošení nebylo nejmenší stopy. Jen jediný strom udělal výjimku. Byl to velikán ze všech nejmohutnější, a právě když ho bouře vyrvala z půdy, seděli v jeho koruně muž se ženou a česali kyselé okurky

Nebud'te překvapeni, pánové, neboť v této části světa rostou na stromech tyto lahodné plody již naložené. Počestný párek cestoval se stromem rozbouřeným povětřím trpělivě jako dva pokorní holoubci, ale svou tíží způsobil, že se okurkovník jednak odchýlil od své původní dráhy, jednak dopadl na matičku zemi vodorovně.

Jako většina obyvatel opustil i sám nejmilostivější císař svoje mocnářské sídlo, aby nebyl hanebně pohřben pod troskami. Vracel se právě zahradou domů, když mu strom zasvištěl nad hlavou a na štěstí ho na místě zabil.

Jistě je vám, pánové, podivné, proč říkám “na štěstí”.

Ano, skutečně – na štěstí!

Neboť tenhle panovník byl, s odpuštěním, nejohavnější tyran, jakého kdy nosila tato zem. Nejen prostí obyvatelé ostrova, ale

i jeho vlastní dvořané, oblíbenci a milostnice byli nejubožejšími tvory pod sluncem. V jeho mamutích zásobárnách hnily stohy nejvydatnějších potravin, ale poddaní, kterým toto nesmírné bohatství uloupil, zmírali hladu.

Ačkoli se nemusel nikterak obávat zahraničního nepřítele, přesto dal odvést kdejakého mladého muže. Vlastní vznešenou rukou vycepoval a vypráskal každého z nich na hrdinu a čas od času prodával slušnou várku těchto vydrezirovaných mladíků některému ze sousedních knížat. Samozřejmě tomu, kdo nabídl nejvíc. Proto také mohl miliónek lastur, zděděný po otci, klidně rozmnožovat o další a další miliony.

Doslechl jsem se, že si tyto krásné zásady přivezl z cesty na sever. Nehledě k vlasteneckým citům, nemohli jsme se pouštět do vyvracení tohoto tvrzení již také proto, že pro tyto ostrovany znamená cesta na sever stejně tak cestu na Kanárské ostrovy jako výlet do Grónska. A nějaké bližší a určité vysvětlení jsme nechtěli žádat z mnoha důvodů.

Z vděčnosti za nesmrtelnou službu, kterou zelinářský pár, třebaže řízením pouhé náhody, prokázal svým spoluobčanům, byl dosazen na osiřelý trůn.

Na své nedobrovolné pouti vzduchem dostali se ti dva dobří lidé tak blízko k věčnému ohni světa, že na to doplatili nejen světlem svých očí, ale také notnou dávkou vnitřního světla. Vzдор tomu však vládli, jak jsem se později dozvěděly nehynoucí slávou, a od těch dob nežil na ostrově lidský tvor, který by neřekl, kdykoli kousl do okurky: Zachovej nám, Hospodine, našeho císaře!

Po opravě lodi, kterou bouře hrozně pochroumala, jsme se rozloučili s novým panovníkem i s jeho vzácnou polovicí a vypluli za příznivého větru k cíli své cesty.

Za šest neděl klidné plavby jsme dorazili na Ceylon.

Uplynulo asi čtrnáct dnů od našeho příjezdu, když mne nejstarší guvernérův syn požádal, abych s ním vyšel na lov.

Jak pochopíte, pánové, vyhověl jsem jeho nabídce srdečně rád. Tento můj vzácný přítel byl vysoký, silný muž, zvyklý na nesnesitelné vedro domácího podnebí, kdežto já jsem byl v mizivě krátkém čase i při nejmírnější chůzi tak zoufale unavený a zmalátnělý, že jsem se za svým společníkem uprostřed džungle velice opozdil.

Abych si trochu odpočinul, chtěl jsem si protáhnout hřbet na břehu dravé řeky, která po celou cestu lákala mou pozornost. Ale najednou jsem zaslechl na stezce, po níž jsem přišel, podezřelý šramot. Ohlédnu se a málem jsem zkameněl!

Po pěšině si to ke mně špacíruje lev jako býk se zřejmým úmyslem udělat si z mé mrtvoly chutnou snídani bez ohledu na moje stanovisko. V pušce jsem měl jen zaječí broky a na dlouhé rozmýšlení nebylo kdy. V bláhové naději, že šelmu zastraším nebo poráním, rozhodl jsem se vypálit. V rozechvění jsem ani nepočkal, až mi lev přijde na dostřel, a tak jsem ho ranou jen rozzuřil.

Rozehnal se jako lavina přímo proti mně. Spíše z pudu sebezáchovy než z rozumného uvážení pokusil jsem se o holou nemožnost – o útěk. Obrátím se a – ještě dnes, když na to pomyslím, mám kůži jako struhadlo – několik kroků ode mne stojí strašný krokodýl s damou jako vrata dokořán.

Představte si, pánové, peklo mé situace! Za mnou lev a přede mnou krokodýl, po levici dravá řeka a po pravici zející propast, která, jak jsem se doslechl později, byla plná nejjedovatějších plazů.

Jako praštěný rozporkou a beze smyslů – což by se nemohlo vytýkat v takovém postavení ani Herkulovi – vrhl jsem se na zem. Jediná myšlenka, které jsem byl jakž takž schopen, byla, že mnou už pronikají tesáky a spáry lva, nebo že odcházím do věčných lovišť chřtánem krokodýla. V příští vteřince mi však zapraskal v uších silný, ale naprosto neznámý hluk. Odvážím se zvednout hlavu, a co myslíte, pánové, že se naskytlo mým očím?

K nevyhovitelné radosti vidím, že lev v okamžiku, kdy jsem

se vrhl na zem, krvelačně skočil, ale přeskočil mě a vletěl krokodýlovi rovnou do tlamy. Hlava jedné šelmy vězela v tlamě druhé a obě se nyní zuřivě namáhaly dostat se od sebe. Vyskočil jsem jako srna, vytáhl tesák a jediným šmiknutím uřízl lvovi hlavu. Zatím co se mi jeho trup zuřivě škubal u nohou, popadl jsem ručnici a zatloukl pařbou lví hlavu tak hluboko krokodýlovi do požeráku, až se potvora zadusila.

Vzápětí po tomto dokonalém vítězství, vybojovaném proti dvěma krvežíznivým bestiím, přiběhl můj drahý přítel, aby se přesvědčil, co zavinilo mé opoždění. Blahopřál mi, načež jsme krokodýla společně změřili. Měl navlas sto čtyřicet pařížských stop a sedm palců.

Když jsme později vyprávěli o tomto jedinečném dobrodružství guvernérovi, poslal několik lidí s potahem a dal obě zvířata přivést do svého paláce. Ze lví kůže mi tamější kožišník nadělal pytlíky na tabák. Poctil jsem jimi několik svých ceylonských známých. Po návratu do Holandska jsem zbylé váčky věnoval několika ctihodným amsterodamským vašnostům. Chtěli se mi mermomocí odvděčit dárkem ve výši tisíce dukátů, ale mně se podařilo, sice s velkou námahou, přitom však s náležitou ctí a vážností tuto laskavou pozornost odmítnout.

Krokodýlí kůže byla obvyklým způsobem vycpána a je podnes největší pamětihodností amsterodamského musea. Průvodce tam za malý poplatek vypravuje tuto historii každému návštěvníku. Ovšem, vždycky k ní něco přidá ze svého, čímž její pravdivost a věrohodnost značnou měrou trpí. Tak na příklad vykládá, že lev proskočil krokodýlem skrz naskrz, a když chtěl obrátit voj, jak se říká, a mazat zadními vrátky pryč, ut'al mu veleslavný a světoznámý monsieur baron, jak mne obyčejně nazývá, hlavu a s ní tři stopy krokodýlí oháňky. Ten tlučhuba také drze prohlašuje, že ztráta ocasu nešla krokodýlovi nijak pod vousy, takže se otočil, vyrazil panu baronovi tesák z ruky a spolkl nůž s takovou zuřivostí, že si

jím proklál srdce a na místě zdechl.

Jistě zde nemusím zdůrazňovat, pánové, jak je mi nepříjemné bezostyšné žvanění toho neomalence. Lidé, kteří mě neznají, dají se v dnešní pochybovačné době takovým průhledným překrucováním, skreslováním a lhaním velmi snadno strhnout k nedůvěře a pochybnostem o mých skutečných činech. Což přirozeně do hloubi duše uráží kavalíra, který střeží svou čest jako největší poklad.

Druhé námořní dobrodružství

Roku 1766 jsem se plavil z Portsmouthu do Severní Ameriky dokonalou válečnou lodí, která měla na palubě tisíc děl a čtrnáct tisíc mužů posádky.

Mohl bych vás pobavit celým regimentem nejpodivuhodnějších příhod, které jsem zažil ve slavném Albionu, ale schovám si je na jindy. Zmíním se pouze o jediné, kterou považuji za neobyčejně rozkošnou. Dostalo se mi cti spatřit krále, jak s celou pompou jel ve dvorním kočáře do parlamentu. Vpředu seděl důstojný a vážný kočí s úctyhodnými vousy, ve kterých byl vystříhán anglický výsostný znak. Tento muž vypráskával za jízdy bičem stejně zřetelně jako umělecky monogram Jeho Veličenstva krále Jiřího.

Cestou po moři se nám nepříhodilo nic pozoruhodného ani vzrušujícího. Teprve když jsme byli asi tři sta mil od řeky svatého Vavřince, narazila naše loď s pekelnou prudkostí na něco, co se dalo odhadnout jako úskalí. Spustili jsme olovnici, ale ani v hloubce pěti set sáhů jsme nedosáhli dna.

Tato událost byla podivuhodná, neřku-li nepochopitelná zvláště proto, že kormidlo bylo strženo, hlavní stěžeň přeražena, stožary shora dolů orvány a dva z nich zmizely přes palubu. Jeden ubohý námořník, který upevňoval nahoře v ráhnoví hlavní plachtu, odletěl

ne méně než tři sta mil od lodi, než spadl do moře. Duchapřítomnost mu zachránila život. Chytil se ve vzduchu za ocas kroužícího albatrosa, a tak zmírnil prudkost pádu na hladinu. Potom se usadil ptákovi rozkročmo na krku a doplul spokojeně opět k lodi.

O strašlivé prudkosti nárazu nejlépe svědčí skutečnost, že celá posádka v podpalubí a v kajutách byla vymrštěna ke stropům. I já jsem měl hlavu vraženou až do žaludku a trvalo několik měsíců, než se mi znovu vrátila do původní polohy.

Žili jsme všichni ještě v zajetí děsivého ohromení a nepopsatelného zmatku, když vyšlo najevo, že katastrofu způsobila obrovská velryba, která se vyhřívala na hladině a usnula jako dřevo. Tento netvor nepřijal zrovna s uspokojením, že ho naše kocábka vyburcovala ze sladkého spánku, a nejen že nám svým ocáskem rozmandloval celou galerii a část horní paluby, ale popadl také do zubů hlavní kotvu, navinutou u kormidla, a zavlekl křížník rychlostí šesti mil za hodinu do vzdálenosti asi šedesát mil.

Bůhví do jakých pekel by nás byla ta potvora odtáhla nebýt toho, že se na štěstí přetrhlo lano. Velryba tím přišla o loď a my o kotvu.

Když jsme se po půl roce opět plavili do Evropy, našli jsme několik mil od téhož místa plovoucí zdechlinu velryby, dlouhou, ať visím, jestli ne – půl míle. Protože jsme mohli z tak ohromného zvířete nalodit jen nepatrnou část, spustili jsme čluny, s nadlidskou námahou odřízli rybě hlavu a našli v ní svou kotvu se čtyřiceti sáhy lana. Obojí leželo v kotlině vyžrané stoličky na levé straně tlamy. A to bylo jediné, co nás na této cestě potkalo.

Stop! Pardon, pánové, na jednu nehodu bych málem zapomněl. Tenkrát, když nás táhla velryba na laně, dostala loď trhlinu. Voda se drala dovnitř jako tisíc čertů. Kdekdo věděl, že se v půlhodince nad námi zavře voda, i kdybychom třeba ztrhali pumpy. Na štěstí jsem tuto pohromu objevil včas. Díra měla v průměru dobrou

stopu. Marně jsem se pokoušel ji ucpat. Nakonec však jsem zachránil loď i početnou posádku epochálním nápadem. Jak říkám, třebaže byla trhlina veliká, přesto jsem ji ucpal nejvzácnější částí svého těla a nesvlekl jsem při tom ani kalhoty.

Nepřeháním, když řeknu, že bych býval stačil i na mnohem větší díru. Nezapochybujete o mém tvrzení ani vy, pánové, když vám prozradím, že pocházím po meči i po přeslici z holandských nebo alespoň vestfálských předků.

Pokud jsem seděl na díře, bylo to posezení kapánek vlhké, ale brzy mě z něho vysvobodilo umění lodního sekerníka.

Třetí námořní dobrodružství

Kdysi jsem byl na Středozezemním moři v tak velkém nebezpečí smrti, že jsem se už viděl v říši Neptunově.

Jednoho letního odpoledne jsem se spokojeně koupal v moři nedaleko Marseille a najednou vidím, jak se proti mně řítí s otevřenou tlamou obrovský žralok.

Nebylo za nehet času a nebylo také možné nějak uniknout. Skrčil jsem se, stáhl nohy, svinul se do klubíčka a pevně přitiskl ruce k tělu.

V této poloze jsem proklouzl rybě mezi čelistmi rovnou do žaludku. Tam jsem pobyl nějakou dobu, můžete si domyslit, jako v hladomorně, ale zato v báječném teploučku a slušném pohodlí.

Pravděpodobně jsem tu mořskou hyenu v žaludku tlačil a byla by se mne ráda zbavila. Místa jsem měl habaděj, tak jsem se bavil poskakováním a všelijakým křepčením. Nic však neotravovalo příšeru tak jako dupání, když jsem se pokusil zatančit skotskou.

Strašlivě bučela a ze zoufalství se vzepjala nad hladinu. To byla její zkáza. Tím na sebe upozornila italskou obchodní loď a v několika minutách plavala mrtvá s harpunou v srdci podél

plachetnice.

Když ji vytáhli na palubu, slyšel jsem, že se lodníci domlouvají, jak rybu nejlépe vykuchat a rozporcovat, aby z ní bylo co nejvíce tuku. Protože jsem rozuměl italsky, zmocnil se mne panický strach, aby mne nerozpárali par compagnie i se žralokem. Domníval jsem se, že začnou od končetin, tak jsem se usadil pokud možno doprostřed žaludku, v kterém bylo královsky volno nejméně pro tučet osob.

Strach mě brzy přešel, protože nařízli žraloka pod břichem. Sotva jsem zahlédl první zákmit světla, začal jsem z plných plic a na celé kolo volat, že mně bude největší ctí a potěšením spatřit vzácnou společnost pánů, kteří mě vysvobodí z živého sklepení, v němž bych se byl málem udusil.

Slovy nelze vyličit úžas na tvářích námořníků a plavčků, když uslyšeli z rybího břicha lidský hlas. Tento úžas ještě vzrostl, když jim vystoupil vstříc nahý člověk.

Bez dlouhých řečí, pánové, vyličil jsem jim celou událost nachlup tak, jak jsem ji nyní vypravoval vám, a divení nebralo konce. Sotva jsem se trochu občerstvil a maličko opláchl, ploval jsem zpátky k svým šatům, které jsem našel na břehu tak, jak jsem je tam zanechal. Pokud jsem mohl odhadnout, byl jsem uvězněn v žaludku toho netvora asi půl třetí hodiny.

Čtvrté námořní dobrodružství

Tenkrát, když jsem býval v tureckých službách, často jsem se bavil projížděkami na výletní bárce po Mare di marmora, odkud je nejkouzelnější pohled na Cařihrad se seraiem velikého sultána.

Jednou za svítání, očarován krásou a jassem oblohy, zpozoroval jsem ve vzduchu jakousi kulatou věc, ne větší než kulečnicková koule, z které cosi viselo dolů k zemi. Na nic jsem nečekal, chopil

jsem se své nejlepší a nejdelší pušky na ptáky, bez níž nevycházím a nevyjíždím ani na krok, nabil ji kulkou a vypálil jsem.

Ale zbytečně, tajemné jablko trčelo ve výši dál. Naládoval jsem pušku dvěma kulemi a znova vystřelil. Avšak nepořídil jsem zase nic. Teprve třetí rána se čtyřmi nebo pěti kulemi zasáhla cíl a milá věcička se poroučela dolů.

Představte si, jak jsem kulil oči, když na dva sáhy od mé bárky spadl skvostně zlacený kočár, zavěšený na balonu větším než nejmohutnější chrámová kopule. Ve voze byl muž a asi půl pečené ovce. Když jsem se vzpamatoval z prvního údivu, dal jsem celé toto zjevení obklíčit svými lidmi.

Muži, který vypadal jako Francouz a skutečně jím také byl, visel z každé kapsy pár masivních hodinkových řetězů s přívěsky, na nichž, jak se domnívám, byly portréty nějakých velmožů a vznešených dam. Všechny knoflíkové dírky měl obtěžkané nejméně stoukáčovými medailemi a všechny prsty posázené drahocennými démantovými prsteny. Kapsy kabátu měl přecpány peněženkami plnými zlatáků, které ho téměř táhly k zemi.

Bože můj, pomyslně jsem si, tento muž jistě musel prokázat lidskému pokolení ty nejpotřebnější a nejnesmrtelnější služby, když jej mocní pánové a vznešené dámy přes všechno dnes obecně zakořeněné skrblictví tak ověnčili a tak napěchovali odměnami. Neboť, jak říkám, všechno to vypadalo jako dary. Muži však bylo z pádu tak zle, že ze sebe nebyl schopen vyrazit kloudné slovo.

Po nějakém čase se mu ulehčilo a podal nám toto vysvětlení:

“Nejsem tak chytrý a moudrý, abych tuto vzducholod’ vynalezl, ale jsem dost a dost troufalý a schopný nejrkolomnějších obrátů, abych měl odvalu do ní sednout a lítat v povětrí. Asi před sedmi nebo osmi dny, nedovedu to už přesně odhadnout, vznesl jsem se s Cornwallského mysu v Anglii a vzal jsem s sebou ovci, abych s ní před zraky tisíců diváků předvedl několik uměleckých výstupů. Ale deset minut po vzletnutí se na neštěstí obrátil vítr a místo do

Exeteru, kde jsem chtěl přistát, zahnal mě na širé moře, nad nímž jsem v obrovské výši celou tu dobu bloudil. Bylo dobře, že jsem se nedostal k produkci, kterou jsem chtěl předvádět s ovci, neboť třetí den mě přepadl takový hlad, že jsem musil zvíře zabít.

Protože jsem plul nesmírně vysoko nad Měsícem a po šestnáctihodinové plavbě doletěl tak blízko k Slunci, až se mi seškvařilo obočí, položil jsem staženou ovci na výsluní – totiž abyste rozuměli – na tu stranu, kam balon nevrhal stín a kde měly sluneční paprsky ohromnou sílu, a za tři čtvrti hodiny byla ovce do zlatova. A touto pečení jsem se živil po celou tu dobu.”

Tady muž přetrhl svou řeč a se zájmem se rozhlížel kolem sebe. Když jsem mu vysvětlil, že budova před námi je residence velikého konstantinopolského sultána, zůstal jako v Jiříkově vidění, neboť se domníval, že je na druhém konci světa.

“Můj pekelně dlouhý let,” pokračoval potom ve vyprávění, “způsobilo přetržené lanko od balonové záklopký, kterou se vypouští hořlavý plyn. Kdybyste býval na balon nevystřelil a neprorazil jej, musel jsem se vznášet jako Mohamed mezi nebem a zemí až do soudného dne!”

Vůz pak velkomyslně daroval jednomu z mých plavčičků, který obsluhoval kormidlo. Skopovou pečení hodil do moře. Balon byl ranou, kterou jsem mu zasadil, rozedrán jako turecká fangle.

Páté námořní dobrodružství

Máme ještě čas načít novou láhev, pánové, proto vám povím ještě jednu takřka neuvěřitelnou příhodu, která mě stihla několik měsíců před návratem do Evropy.

Sultán, jemuž jsem byl představen ruským a francouzským vyslancem, mě pověřil významným posláním v Káhiře. Bylo to poslání, které muselo zůstat na věčné časy hrobovým tajemstvím.

Odcestoval jsem s pravou orientální slávou, provázen početným služebnictvem.

Cestou jsem měl příležitost rozmnožit svou suitu o několik jedinečných a užitečných exemplářů.

Když jsem byl několik mil od Cařihradu, spatřil jsem mrňavého, vyzáblého, zbůhdarma pobíhajícího mužíka, který měl na každé noze přivázané nejméně padesátilibrové závaží.

“Kam tak kvaltuješ, přítelíčku?” povídám, abych zakryl údiv. “A co ta podivná křídla na nohou, ta ti nevadí?”

“Vyběhl jsem před půl hodinou z Vídně,” odpověděl běžec, “kde jsem sloužil u jednoho panstva a nechal toho. Tak se jdu po něčem ohlédnout do Cařihradu. Tím závažím na nohou si mírním chůzi, nechci tam být příliš brzy. Víte, moderata durant, říkával nebožtík můj preceptor.”

Tenhle chlapík se mi zalíbil na první pohled. Zeptal jsem se, zda by nechtěl sloužit u mne. Souhlasil všemi deseti.

Pak jsme táhli dál. Prošli jsme mnohá města a kraje bez zastávky, až jsem nedaleko silnice zahlédl muže, odpočívajícího v bujně trávě. Ležel tiše, jako by spal, ale nespál. Naopak! Měl ucho přitisknuto k zemi a poslouchal, jako by chtěl slyšet čerty z nejhlubších pekel.

“Kamarádíčku,” povídám, “co to posloucháš?”

“Ale jen tak z dlouhé chvíle, jak roste tráva,” odpověděl.

“A slyšíš ji?”

“Jakpak ne!”

“Nechtěl bys do mých služeb? Člověk nikdy neví, co mu bude třeba někdy vyslechnout!”

Nemusel jsem ani dál mluvit, chlapík vyskočil jako čamrda a bez rozmýšlení šel.

Jen co by kamenem odtud dohodil stál na návrší střelec se zalícenou puškou a střílel pánubohu do oken.

“Zdař bůh, myslivce, na co střílíš?” zeptal jsem se. “Obloha je čistá jako zrcadlo.”

“Zastřeluji si novou pušku. Táhle na špičce štrasburského chrámu seděl vrabec. Ale už jsem ho sundal, jestli ráčejí vidět!” odpověděl vážně ten muž.

Kdo jen trochu zná moji vášeň pro lovecké a střelecké umění, nebude se divit, že jsem tomu čarostřelci padl rovnou kolem krku. A že jsem nešetřil slov ani kapsy, abych jej získal do svých služeb, rozumí se samo sebou.

Prošli jsme opět několika městy i kraji, až jsme dorazili k hoře Libanon. Tam stál u hlubokého cedrového lesa chlap jako stodola a tahal za lano, které si obtočil kolem pořádného kusu lesa. “Příteli, jsi snad Herkules, co to taháš?” zeptal jsem se chlapa.

“Ale měl jsem přinést trochu dříví na stavbu a zapomněl jsem si doma sekyru, tak si pomáhám, jak se dá.”

Po těchto slovech vyrval před mýma očima jediným trhnutím asi čtvereční míli lesa, jako by to bylo rákosí.

Snadno se dovtipíte, co jsem udělal. Toho chlapíka jsem nemohl pustit, i kdybych měl obětovat celý vyslanecký plat.

Když jsme konečně dorazili do Egypta, strhla se tak hrozivá vichřice, že jsem trnul, aby nerozmetala a neodnesla všechny mé vozy, koně i celou družinu. Po levé straně cesty stálo v řadě sedm větrných mlýnů, jejichž křídla se točila rychleji než vřeteno nejzručnější pradleny.

Pár kroků vpravo stál chlap pupkatý jako sir John Falstaff a ucpával si ukazováčkem pravou nosní díрку. Když uviděl, v jakém nebezpečí jsme se octli a jak zoufale s námi vichřice rejduje, trochu se pootočil a smekl přede mnou širák jako mušketýr před svým plukovníkem.

V tu ránu všechno utichlo. Ani vánek nezavál a všech sedm mlýnů se zastavilo. Užaslý okamžitou proměnou, která se mi nezdála přirozenou, zavolal jsem na toho pořízka:

“Co to děláš, neznabohu? Máš snad v těle d'ábla, nebo jsi sám Belzebub?”

“Ráčeji odpustit, Excelenci!” odpověděl. “Sloužím tady u mlynáře a dělám mu trochu větru. Abych těch sedm mlýnů neodfoukl, musil jsem si zacpat jednu nosní dírku.”

Mazák nad regiment jiných, pomyslíl jsem si, ten se ti hodí, až se vrátíš domů a dojdou ti trumfy při vyprávění o všech těch neuvěřitelných dobrodružstvích, která jsi zažil na souši i vodě.

Dohodli jsme se ráz dva. Fukáč nechal mlýny stát a šel se mnou.

Byl právě tak čas dorazit do Káhiry. Sotva jsem zde splnil své úřední poslání, rozhodl jsem se propustit celou vyslaneckou družinu, jež nebyla opravdu k ničemu, a vydat se na cestu jako pouhý soukromník pouze s novými lidmi, které jsem cestou přijal do svých služeb.

Bylo neuvěřitelně krásné počasí. Nil, ta stará matka řek, skvěl se v celé své skvoucí slávě. Nemohl jsem odolat pokušení a nevyplout do Alexandrie. Dva dny jsme se plavili jako po smetaně.

Pánové, určitě jste už nesčíslněkrát slyšeli o pravidelných nilských zátopách. A právě třetího dne začal Nil stoupat, ale tak divoce, že přes noc byla země do nedohledna pod vodou.

Pátého večera po západu slunce uvízla naše loď v něčem, co jsem považoval za liány nebo neproniknutelnou houštinu. Ale sotva se rozednilo, vzbudil jsem se jako v pohádce uprostřed zralých, nejlahodnějších mandlí.

Okamžitě jsem nechal spustit olovnici. Trčeli jsme něco přes šedesát stop nad zemí, bez nejmenší možnosti odrazit na píď s místa. Asi kolem osmé nebo deváté hodiny, pokud jsem mohl uhodnout podle výšky slunce, zvedl se uragan a naši milou bárku převrhl jako košatinu. Divoký proud ji pohltit v několika okamžicích.

Jak se hned dozvíte, neměl jsem po dlouhý čas ani tušení o jejím osudu. Sami jsme měli z pekla štěstí. Všichni, osm mužů a dva chlapci, jsme zachránili krk na stromech. Větve, které dokázaly

tak lehce udržet nás, neměly, bohužel, dost sil udržet i naši loď.

V té pekelné bryndě jsme vězeli plné tři neděle a tři dny a živili se jen mandlemi. Že nám nechybělo pití, rozumí se samo sebou. Když nadešel dvaadvacátý den téhle potopy, dala se voda na ústup. Zaplatila patama tak rychle jak přišla a za čtyři dny byla znovu pod našima nohama terra firma.

Naše loď byla první příjemnou věcí, kterou jsme spatřili. Ležela asi dvě stě sáhů od místa, kde políbila dno. Když jsme usušili na slunci potřebné věci a pořádně se zaopatřili z lodní zásoby, vykročili jsme hledat ztracenou cestu. Přesným propočtem jsem zjistil, že nás záplava zahнала sto padesát mil přes hráze a zahradní ohrady. Za týden jsme dorazili opět k řece. Proudila si ve svém řečišti, jako by se nechumelilo. Vyprávěli jsme své dobrodružství jednomu bejovi, který nám ochotně vyšel vstříc a poslal nás na jedné ze svých bárek dál.

Po šesti dnech jsme přistáli v Alexandrii. Nalodili jsme se na koráb a pluli zpět do Cařihradu. Tam mě sultán přijal neobyčejně srdečně a dostalo se mi cti spatřit i jeho harém, po němž mě sám provázel a kde mi také ráčil s nejlaskavější vlídností nabídnout všechny dámy včetně svých vlastních žen a dovolil mi, abych si k svému potěšení vybral kteroukoli z nich.

Protože se však milostnými pletkami nikdy a nikomu nechlubím, přeji vám, pánové, vespolek dobrou noc.

Šesté námořní dobrodružství

Když baron ukončil vyprávění o egyptské cestě, chtěl opustit společnost a jít spát, když ochabující pozornost posluchačů byla znovu vzrušena zmínkou o sultánově harému.

Všichni by o něm strašlivě rádi slyšeli, ale baron odmítl ztratit o této věci jedině delší slůvko. Protože však nechtěl odmítnout

posluchačstvo dotírající se všech stran tak neodbytně, opět si sedl a pověděl ještě několik historek o svých podivuhodných služebnících.

Od výpravy do Egypta, pokračoval ve vyprávění, jsem se stal sultánovi pravou rukou. Nehnul beze mne prstem a pravidelně každé poledne i večer mě zval ke stolu.

Musím uznat, pánové, že Jeho Veličenstvo turecký sultán má ze všech potentátů na světě nejdelikátnější kuchyni. Mluvím jen o jídlech, nikoli o nápojích, neboť zajisté víte, že mohamedánské náboženství zakazuje věřícím sebemenší doušek vína. Na lahodnou sklenku vína si musí člověk na tureckých trachtacích nechat zajít chuť.

Ale co se neděje veřejně, děje se velmi zhusta v soukromí. Přes všechny hrdelní zákazy ví nejeden Turek stejně tak jako německý prelát, jak chutná pohár dobrého vína. Věděla to ovšem také Jeho turecká Výsost.

Na veřejných banketech, při nichž in partem salarii zasedal turecký superintendant, totiž mufti, který se musil před jídlem modlit Oči všech doufají v Tebe a po něm Gratias – na těchto banketech nebylo po víně nejmenší stopy. Po hostině však čekala na Jeho Výsost v kabinetě vždycky láhev znamenitého vína.

Jednou mi sultán nenápadně pokynul, abych jej následoval. Když jsme se zavřeli, vyndal z tajné skříňky láhev a pravil:

“Prášile, vím, že vy křesťané vínu rozumíte. Mám tu ještě jednu lahvičku tokajského, ale tak pikantní víno v životě ještě neochutnal.”

Potom Jeho Výsost ráčila nalít dvě číše a svorně jsme si přítukli na zdraví.

“Tak co mu říká? Není to něco extra znamenitého?”

“Vynikající jakost, Výsosti,” odpověděl jsem, “ale odpusťte, musím přece jen doznat, že jsem pil ve Vídni u nebožtíka císaře Karla Šestáho daleko lepší tokajské. Kule a blesky! To by měla

Vaše Výsost převalit na jazyku!”

“Příteli Prášile, vážím si jeho slov, ale tokajské lepší než tohle, to je holá nemožnost. Vždyť mi tuhle lahvičku daroval jeden uherský šlechtic a myslel, že mi dává půlku života.”

“Tak to byl pěkný jezevec, Výsosti, mezi tokajským a tokajským je obrovitánský rozdíl. Oč se vsadíme, že vám za hodinu opatřím přímo z císařského sklepa takovou láhev tokajského, že nebudete věřit vlastnímu jazyku?”

“Prášile, zdá se mi, že breptá nesmysly.”

“Vám, Výsosti? Přisahám, že vám opatřím za hodinu přímo z císařského vídeňského sklepa trochu jiný ročník tokaje než tuhle punčochovinu.”

“Prášile, Prášile! Jestli si ze mne chce vystřelit, pozor, pozor! Zním ho sice jako pravdomluvného muže, ale - teď se mi přece jen zdá, že lže.”

“Výsosti, jestli se neurazíte, můžeme to zkusit. Jsem největší nepřítel lži na celém světě, když nesplním slovo, ať jsem o hlavu kratší! Ovšem – moje hlava není hrouda hlíny, co vsadíte vy?”

“Platí! Beru ho za slovo. Když tu nebude úderem čtvrté láhev tokajského, bude ho to bez nejmenšího milosrdenství stát hlavu. Neboť se nenechám tahat za nos ani od nejlepších a nejvěrnějších přátel. Když dodrží slib, může si odnést z mé pokladnice tolik zlata, stříbra, perel a drahého kamení, kolik unese nejsilnější chlap.”

“To rád slyším!” odpověděl jsem a hned jsem požádal o pero a inkoust. Pak jsem napsal císařovně Marii Terezii tento dopis:

“Vaše Veličenstvo, jako universální dědička zdědila jste po svém urozeném mrtvém panu otci také jeho sklep. Osměluji se vyprosit si po doručiteli tohoto listu láhev tokajského, které jsem u Vašeho pana otce tak často pil. Avšak, prosím, jen nejlepší jakost, neboť jde o sázku! Z celého srdce rád se za tuto pozornost odvděčím všude, kde budu moci, a jsem teď Váš atd.”

Bylo už za deset minut čtvrt na čtyři, když jsem dal tento dopis svému rychlonožkovi. Ihned si odepjal s nohou závaží a mazal do Vídně. Potom jsme pro ukrácení chvíle vypili s velkým sultánem zbytek jeho tokajského.

Ale odbilo čtvrt, odtlouklo půl, odcinkaly tři čtvrti a po mém běhounovi jako by se zem slehla.

Přiznám se, pánové, pomalu mi začaly tuhnout nohy, neboť se mi zdálo, že Jeho Výsost už šilhá po šňůře od zvonce, aby přivolala pána, který tak rád dělá lidi o krk kratší. Měl jsem možnost jít si protáhnout kosti na zahradu a nalokat se čerstvého vzduchu, ale jen pod ostřížím dohledem dvou služebných duchů, kteří se za mnou táhli jako krvelačné stíny.

V té strašné chvíli, kdy mi už i květiny voněly umrlčinou a ručička hodin ukazovala za pět minut čtyři, poslal jsem rychle pro svého bystrooušku a ostrostřelce.

Přilítli v cukru letu. Bystroouška položil ucho na zem a poslouchal, jestli se už běžec neblíží. Hrál ve mně jako ve starých pendlovkách, když mi hlásil, že ten rychlonohý fajfka leží bůhvíjak daleko a chrápe jako když fošny řeže.

Jak to zaslechl ostrostřelec, vyběhl na terasu, stoupl si na špičky a zvolal:

“Na mou duši, pane barone! Ta líná kůže se vyvaluje pod dubem u Bělehradu a láhev leží vedle něho. Ale počkej, holomku, já tě probudím!”

Zalícil okamžitě pušku a vypálil do koruny stromu. Krupobití žaludů, liják větviček a listů dopadlo prudce na spáče a probudilo jej. Vlasy mu vstaly jako hřebíky, jak se lekl, že zaspal. Pak si plivl na chodidla a přiletěl s lahví i s psaníčkem Marie Terezie do sultánova paláce právě na vteřinu, když ručičky ukazovaly tři hodiny devětapadesát a půl minuty. To bylo vyražení! To si velkosultánský chlupatý jazyk pochutnával na vínečku!

“Prášile,” pravil sultán po třech doušcích, “nebral mi za zlé, když si nechám tuhle lahvičku jen pro sebe. Je ve Vídni mnohem lépe zapsán než já a takového vína si opatří snadno víc.”

Po těch slovech láhev pečlivě zazátkoval, zamkl do skřínky, klíč zastrčil do tajné kapsy u kalhot a zazvonil na strážce pokladu. Pánové, hlas toho zvonečku byl pro mne tou nejsladší hudbou, jakou jsem kdy v životě slyšel.

“Teď je na mně, abych dodržel slib!” pravil sultán strážci pokladu, “vydej příteli Prášilovi z mé pokladnice tolik, kolik odnese nejsilnější chlapík.”

Strážce se uklonil před svým pánem, div nepolíbil zem. Mně pak sultán potřásl srdečně pravicí. Snadno si všichni domyslíte, že jsem nepropásl ani okamžik, abych měl výhru v hrsti. Dal jsem zavolat svého hromotluka s dlouhým lanem a odebrali jsme se do pokladnice.

To, co z pokladu zbylo, když si můj chlapík našlapal ranec, odnesla by straka na ocásku. S kořistí jsme to namířili rovnou do přístavu.

Rychle jsem najal největší dopravní loď, kterou bylo možno sehnat, naložil služebnictvo i poklad a zmizel za obzorem jako sysel v díře ještě dřív, než se mohlo strhnout něco nepřijemného.

A to se právě stalo. Strážce pokladu nechal vrata pokladnice dokořán – nebylo totiž proč je zavírat – a letěl, až se mu z lýtek kouřilo, omeldovat sultánovi, jak jsem si svou výhru vyzvedl.

Sultána div neranila mrtvice. Popadl se za hlavu a rozkázal svému nejvyššímu admirálovi, aby vyrazil s celým válečným loďstvem a vysvětlil mi po dobrém nebo po zlém, že si takhle sázku nepředstavoval.

Nebyl jsem ani dvě míle od přístavu, když jsme spatřili, jak nám celé turecké válečné loďstvo pluje s plnými plachtami v patách.

Musím přiznat barvu, pánové, že se mi moje hlava, která se

sotva pevně usadila na krku, nanovo povážlivě zakymácela. Tu ke mně přistoupí můj fukáč a povídá:

“Excelencí, neráčeji se ničeho bát!”

Klidně si stoupl na zadní palubu, jednu nosní díрку namířil na tureckou flotilu a druhou do plachet naší lodi. Potom vyfuněl vichřici tak silnou, že nejen zpřerážela stěžně, stožáry a ráhna tureckých lodí, ale servala plachty, přerвала lana a zahнала celou válečnou výpravu zpět k pobřeží. Naši loď naopak zanesla v několika hodinách šťastné plavby do Itálie.

Z pokladu mi, bohužel, zůstalo jen zoufale málo. Přesto, že pan Jagemann z Vymaní tvrdí opak, je v Itálii taková nouze a žebrota a tak špatná policie, že jsem většinu svého bohatství musel vydat na almužny, neboť mám snad až příliš soucitné srdce. O zbytek mě na svaté půdě loretánské obrala tlupa lupičů. Svědomí nebude tyto pány jistě znepokojovat. Neboť jejich lov byl přesto ještě tak vydatný, že za pouhou jeho tisícinu si celá tato povedená společnost mohla v Římě koupit jak pro sebe, tak pro svoje dědice i jejich potomky do desátého kolena úplné odpuštění všech minulých i budoucích hříchů z první a nejpovolanější ruky. A nyní, pánové, dovolte, abych pro dnešek již skončil. Myslím, že je opravdu na čase jít spát. Dobrou noc!

Sedmé námořní dobrodružství

s autentickým životopisem baronova pobočníka, který se ujal slova po jeho odchodu

Když pan baron dokončil své vypravování, nedal se již ničím zdržet a opustil sensacektivou společnost s hlubokou poklonou. Ale než doopravdy pány opustil, slíbil, že při nejbližší příležitosti všechny seznámí s několika dobrodružstvími svého pana otce, na něž posluchači stále s napětím čekali, a ještě s jinými zajímavými

příběhy.

V náladě, kterou rozproudil, nedal nikdo ze zbylých jazyku zahálet a jeden z přítomných, baronův pobočník, který ho provázel na turecké pouti, zavadil v řeči o obrovské dělo postavené nedaleko Cařihradu, o němž se také obšírně rozepisuje baron Tott ve svých nedávno vydaných Pamětech.

Pokud se nemýlím, pravil, píše o něm slavný velitel toto:

Na břehu světoznámé řeky Simois postavili Turci nad citadelou nedaleko města obrovské dělo. Bylo ulité z čisté mědi a schopné vystřelit mramorovou kouli téměř jedenáct set liber těžkou. Měl jsem tisíc chutí, praví Tott, z děla vypálit, abych mohl úplně ocenit jeho účinek. Lidé kolem mne se třásli jako huspenina a chvěli se jako osiky, neboť byli přesvědčeni, že by výstřel obrátil zámek i město v ssutiny. Když neklid a strach trochu opadly, dostal jsem dovolení z děla vypálit. Bylo k tomu zapotřebí tří set třiceti liber prachu a koule vážila, jak jsem už řekl, jedenáct set liber. Když přistoupil k dělu kanonýr s doutnákem, ustoupil dav, který mě obklopoval, daleko nazad. Pašu, jenž rovněž přišel, jsem po velké námaze přesvědčil, že nehrozí naprosto žádné nebezpečí. Srdce starého mazáka, který měl podle mých pokynů dělo vypálit, se rozbušilo, že je bylo slyšet na dvacet kroků. Zaujal jsem postavení v jedné šanci za dělem a dal znamení. V příštím okamžiku jsem ucítil otřes větší než při výbuchu sopky. Ve vzdálenosti tří set sáhů se koule roztrhla na tři kusy, které letěly přes mořskou úžinu, odrazily se od hladiny na protější hory a zahalily celou úžinu pěnou.

Toto, ctěná společnosti, pokud mě paměť neklame, je dokument barona Totta o největším kanónu na světě. Když se mnou pan baron Prášil pobýval v těchto končinách, vyprávělo se na každém kroku o činu barona Totta jako o ukázce bezpříkladného hrdinství.

Můj velitel a dobrodinec by se byl raději viděl na márách, než aby byl předstížen nějakým Francouzem. Hodil si toto obrovské dělo na rameno, s řemeslnou obratností je vyvážil, skočil rovnýma

nohama do moře a plaval na protější břeh. Na neštěstí se pan baron pokusil o mistrovský kousek: přehodit dělo přes celou úžinu na bývalé místo. Pravím, vážení přítomní, na neštěstí! Neboť když se rozmáchl, dělo mu vyklouzlo z ruky a padlo doprostřed průplavu, kde odpočívá v pokoji dodnes a bude tam pravděpodobně rezivět až do skonání světa.

A to, ctěné shromáždění, byl ten kámen úrazu, který nadobro rozkmotřil pana barona se sultánem. Příhodě s pokladem, kterou pan baron před chvílí označil jako důvod své roztržky s Jeho Výsostí, bylo už dávno odzvoněno a ani pes po ní neštěkl. Neboť veliký sultán se svými pohádkovými příjmy si vůbec nelámal hlavu s vymetenou pokladnou.

Toto byl ve skutečnosti poslední baronův pobyt v Turecku, kam ho po trapné historce s pokladem sultán znovu pozval. A byl by tam zakládal na sádlo ještě dnes, kdyby ztráta děla nerozlítla Jeho Veličenstvo tak nepříčetně, že rozkázal useknout bez milosti baronovi hlavu.

Ale nějaká sultánka, která pana barona k smrti milovala, mu tento krvežíznivý rozkaz ihned sdělila a skryla ho ve své ložnici ještě dřív, než mohl být zatčen a popraven. Sotva se snesla noc, uprchli jsme na loď plující do Benátek a tak šťastně unikli, jak se říká, hrobaři s lopaty.

Tuto ošemetnou příhodu dává pan baron k dobrému jen velmi zřídka a nerad, protože se mu kousek nezdařil a scházel opravdu jen vlasek a mohl být o hlavu kratší. Poněvadž však celá tato historie není panu baronovi ani za šňupek tabáku k hanbě nebo k necti, dovoluji si ji někdy vypravovat za jeho zády.

Aby snad vás nenapadlo pochybovat o mé pravdomluvnosti, což ovšem u gentlemanů vašeho ražení nepředpokládám, povím vám také něco o sobě.

Můj otec, nebo alespoň ten, kdo byl za něho všeobecně považován, se narodil v Bernu ve Švýcarsku. Byl povoláním vrchní

dozorce silnic, ulic, náměstí a mostů. Těmto vysokým úředníkům tam říkají metaři.

Moje matinka pocházela ze savojských hor a měla na krku vole jako meloun, což je pro dámu v tamějších krajinách něčím mimořádně záviděníhodným. Za mlada opustila rodnou ves i rodiče a šla si hledat štěstí do města, kde spatřil světlo světa můj otec.

Pokud byla svobodná, vydělávala si poctivě na živobytí nejrůznějšími skutky milosrdenství, prokazovanými našemu pohlaví. Byla pověstná svou ochotou, neboť ať ji požádal o laskavost kdokoli, nikdy nikoho neodmítla, zvláště v tom případě ne, když byl žadatel jen trochu zdvořilý a držel něco v ruce.

Tento roztomilý párek se náhodou seznámil na ulici. Protože byli oba málem na mol, vrávorali proti sobě, srazili se a svalili na hromadu. Jak to v takových případech bývá, nadávali si, vyhrožovali a jeden se snažil přehulákat druhého. Když už to bylo příliš pobuřující, nacpali je do košatiny a odvezli do chládku. Tady oba svorně uznali nerozvážnost a dětinskost takových hádek, udobřili se, zamilovali se a vzali.

Ale když matka znovu začala vyvádět své staré neplech, otec, který měl vznešené vědomí cti, velmi brzy od ní odešel a vykázal jí jako doživotní důchod příjmy z krosny na zádech. Matka krátce nato vstoupila jako rozená umělkyně do společnosti, která pořádala po světě zájezdy s bramborovým divadlem. Po dlouhém čase ji osud zanesl do Říma, kde si otevřela velkoobchod s ústřicemi.

Vzácní přátelé, zajisté jste všichni slyšeli o papeži Ganganellim, jinak zvaném Klimentu XIV. A jistě vám také neušlo, že tento proslulý muž jedl nade všechno rád ústřice. Jednou v pátek, když kráčet městem v čele procesí k chrámu svatého Petra na hrubou, zahlédl ústřice mé matky, které – jak mi nesčíslněkrát velmi ráda vypravovala – byly neobyčejně krásné a čerstvé, a neodolal, aby alespoň jednu neochutnal.

Ačkoli vedl procesí více než pět tisíc poutníků, dal okamžitě

zastavit a vzkázal do kostela, že bude sloužit hrubou až druhý den. Seskočil s koně - aby vás to nemýlilo, papežové totiž při těchto obřadech jezdí vždycky na koni - zašel k matce do krámu, snědl všechny ústřice, které měla vyložené na ošatkách pro okamžitý prodej, a potom se uvelebil ve sklepe, kde byly uskladněny ostatní zásoby.

Tato podzemní místnost sloužila matince zároveň jako kuchyně, přijímací salon, jídelna, ložnice, a jak už jsem řekl, i skladiště. Papeži se tu tak zalíbilo, že poslal celé procesí domů. Zkrátka, ctěná společnost, Jeho Svatost tu pobyla s matkou celou noc. A druhý den časně ráno jí udělila plnomocné odpustky nejen všech hříchů minulých, ale také všech a jakýchkoli hříchů budoucích.

A vězte nyní, velectění, matka mi na to dala čestné slovo - a kdo by mohl zapochybovat o její šlechetné ctí? - že památkou oné slavné ústřicové noci jsem já.

Ve vyprávění opět pokračuje pan baron

Lze si snadno domyslit, jak neúnavně všichni pana barona při každé příležitosti prosili, aby dodržel slovo a pokračoval ve vyprávění o svých zajímavých a poučných dobrodružstvích. Ale dlouho byly všechny prosby a domluvy marné, neboť pan baron měl jeden bohatýrský zvyk: nedělat nic v nevhodnou dobu a bez dobré nálady.

Druhou, ještě výtečnější jeho vlastností bylo, že nikdy od této zásady neustoupil. Nakonec však přece jenom nadešel toužebně očekávaný večer, kdy baronův šibalský úsměv, kterým odpověděl na nové prosby přátel, prozradil, že jeho tvůrčí duch splní jejich dávné přání.

“Rázem ztichli tu všichni a napjatí hleděli na něj” jak by řekl božský Vergilius, když se baron zabořil do své čalouněné lenošky

a začal vyprávět:

Za posledního obležení Gibraltaru jsem plul se zásobovacím loďstvem pod železnou rukou lorda Rodneye k pevnosti navštívit starého přítele generála Elliota, jenž si svým rytířským hájením úžiny vysloužil celé stohy nevadnoucích vavřínů chrabrosti a slávy. Když se trochu utišila bouře radosti, která provází každé shledání dávných upřímných přátel, provedl mě generál pevností, abych se seznámil s její posádkou a prozkoumal postavení nepřítele. Měl jsem s sebou dokonalý zrcadlový dalekohled, koupený v Londýně přímo u Dollonda.

Na první pohled jsem tímto nenahraditelným přístrojem zjistil, že se nepřítel chystá vypálit z šestatřicetiliberního děla, přesně zacíleného na místo, kde jsme právě stáli. Když jsem to generálovi řekl a nechal jej, aby se přesvědčil na vlastní oči, dal jsem na jeho rozkaz okamžitě dopravit z nejbližší baterie osmačtyřicetiliberku a přesně jsem ji zamířil.

O dokonalém zásahu nemohlo být nejmenších pochyb, neboť v dělostřelbě jsem, pánové, a věřím, že právě vám to nemusím zvlášť dokazovat, dosud nenalezl svého mistra. Sledoval jsem nyní nepřítele jako jestřáb ovečku, a když jsem upozoroval, že přiložil doutnák k dělové pánvi, dal jsem v témž okamžiku znamení mužům u našeho děla.

Asi uprostřed vzdušné čáry se obě koule se strašlivou prudkostí srazily. Následky srážky byly nepředstavitelné. Nepřátelská koule byla vržena zpět tak mocně, že odsekla hlavu nejen muži, který ji vypálil, ale i šestnácti dalším, kteří jí stáli v cestě k africkému pobřeží. Než doletěla do Berberska, zurázela stožáry tří křížníků kotvicích v řadě za sebou v přístavu, svištěla asi dvě stě anglických mil nad pevninou, prorazila střechu selského stavení, vyrazila posledních pár zubů staré panímámě, odpočívající po obědě naznak na posteli, načež uvízla té pokojné výměnkářce v krku.

Vetchý pantáta, který se později vrátil domů s pole, pokoušel

se kouli drahé manželce z krku vytáhnout. Ale když poznal, že všechna jeho obratnost je marná, vzal palici a zarazil kouli ženě do žaludku, odkud zanedlouho vyšla sama přirozenou cestou.

Ani naše koule neletěla se založenými rukama. Nejenže odrazila nepřátelskou kouli, jejíž ničivou cestu i nedůstojný konec jsem právě vylíčil, ale letěla dál, a jak bylo mým úmyslem, vyzvedla z lafety dělo, z něhož na nás bylo vypáleno, a udeřila jím s takovou silou do spodku nepřátelské lodi, že ji div nerozpúlila. Voda samozřejmě zaplavila celé podpalubí a v příští minutce se celý koráb poroučel na dno s tisícem španělských námořníků a s armádou naloděných pěšáků.

Byl to čin mistrný a naprosto nevšední. Přesto mě ani ve snu nenapadlo žádat, aby byl zcela připisován jen mým schopnostem. Mé důmyslnosti patří čest jedinečného nápadu, k jehož zdárnému konci přispěla také poněkud náhoda. Později jsem zjistil, co bylo příčinou tak neočekávaného účinku koule. Naše osmačtyřicetiliberka byla totiž nějakým nedopatřením naládována dvojnásobnou porcí prachu.

Za tuto vynikající službu mě chtěl generál Elliot jmenovat svým velícím důstojníkem. Odmítl jsem tuto čest a spokojil se jen mužným stiskem ruky a díkem, který mi vzdal způsobem hodným jeho nesmrtelné slávy a cti týž večer při slavnostní hostině před celým důstojnickým sborem. Mám Angličany rád. Je to národ, jehož velikost nelze popírat, proto jsem se rozhodl neopustit pevnost dříve, dokud jim neprokážu ještě jednu službu. Asi za tři neděle se mi k tomu naskytla vhodná příležitost. Přestrojil jsem se za kněze, vyplížil se kolem jedné hodiny po půlnoci z pevnosti, obelstil protivníkovy zostřené hlídky a šťastně prošel liniemi do nepřátelského tábora.

Hned jsem vnikl do velitelského stanu, kde hrabě z Artois připravoval s velícím generálem a štábem ostatních důstojníků plán k zítřejšímu útoku na pevnost. Přestrojení mě uchránilo. Nikdo si

mne celkem nevšiml, a tak jsem pohodlně vyslechl celou poradou.

Když později odešli velitelé spát, uložil se celý tábor i se strážemi k bezstarostnému odpočinku. To byla chvíle pro mne. Dal jsem se ihned do díla. Napřed jsem sundal s lafet všechny hlavně a naházal je tři míle daleko do moře. Šlo přibližně o tři sta kusů, od osmačtyřicetiliberků po čtyřadvacetiliberky. Byl to kus nejtěžší rachoty, jakou jsem kdy v životě vykonal, neboť mi při tom nikdo ani prstem nepomohl. Snad kromě dřiny, o níž, jak jsem se doslechl, vám vyprávěl jeden můj známý brebta za mými zády. Bylo to tehdy, když jsem přeplaval moře vpravdě s obřím dělem, o němž se rozepisuje baron Tott. Když jsem měl hlavně s krku, snesl jsem všechny lafety a kolesny doprostřed tábora. Aby kola nerachotila, nosil jsem je po dvou pod paží. Byl jich kopec vysoký jako gibraltarská skála. Pak jsem uraženým kusem železné osmačtyřicetiliberky křísil o křemenový balvan, zazděný dvacet stop pod zemí do zdi, kterou kdysi zbuďovali Arabové, zapálil doutnák a pak celý ten nádherný kopeček klidně zapálil. Zapomněl jsem dodat, že jsem jako korunu naházal nahoru ještě všechny válečné zásoby nepřátel. To nejhořlavější jsem lišácky složil dolů, takže celá hromada stála okamžitě v jednom plameni. Abych zahladil i tu nejmenší stopu podezření, byl jsem mezi prvními, kdo spustili hurónský křik na poplach.

Snadno si představíte, jaké nepopsatelné zděšení zachvátilo celý tábor. Zavládlo skálopevné přesvědčení, že strážce byly podplaceny a že tuto katastrofální zhubu dělostřelectva provedlo sedm nebo osm pluků z naší pevnosti.

Pan Drinkwater píše v dějinách tohoto historického obležení o ničivé ztrátě, kterou nepřítel utrpěl požárem v ležení, avšak ani slůvkem se nezmiňuje o jeho příčině. Ostatně, nemohl o něm nic napsat, neboť já jsem o tomto svém nočním povyražení, které jedině Gibraltar zachránilo, neprozradil slůvko ani generálu Elliotovi.

Hrabě z Artois se vysekal z celé patálie se všemi svými lidmi hned při prvním záchvatu zděšení. Sebral fidlátka, pelášil v jednom kuse málem čtrnáct dní a nezarazil až v Paříži. Následkem smrtelného leknutí z toho strašidelného požáru nemohl pak nikdo z nepřátelského vojska po čtvrt roku polknout jedině sousto a lapali jen po vzduchu jako kapři.

Asi za dva měsíce poté, co jsem prokázal obleženým tuto službičku, sedím časně ráno s generálem Elliotem u snídaně a najednou nám otevřeným oknem vletí do jídelny nepřátelská bomba a padne doprostřed tabule. (Aby nebylo mýlky, neměl jsem totiž kdy poslat nepřátelské moždíře za jejich děly.) Generál okamžitě zmizel od stolu, jak by to v té chvíli učinil každý druhý, já však jsem popadl bombu dřív, než mohla vybuchnout, a vyběhl jsem s ní na vrchol skály. Odtud jsem spatřil na pobřežním návrší nedaleko nepřátelského tábora dosti značný shluk postav, ale pouhým okem jsem nebyl schopen rozeznat, co se tam děje.

Když jsem vzal na pomoc svůj dalekohled, zjistil jsem, že je to popravčí četa, chystající se oběsit dva naše důstojníky, jednoho generála a plukovníka, s nimiž jsem ještě včera večerel a kteří se později o půlnoci vplížili jako vyzvědači do španělského ležení, a jak bylo zřejmé, padli nepříteli do rukou.

Bylo to zpropadeně daleko a rukou bych tam byl nedohodil. Božím vnuknutím mě napadlo sáhnout do kapsy pro prak, jehož nebožtík David tak pašácky užil proti obru Goliáši.

Vložil jsem bombu do praku a mrštil jí přesně doprostřed nepřátel. Vybuchla sotva dopadla a zmasakrovala všechno kolem kromě dvou anglických důstojníků, které právě vytahovali na šibenici. Kus bomby však zasáhl pilíř, takže se celá šibenice poroučela jako podřatý strom. Sotva naši přátelé poznali, že mají pod nohama opět matičku zemi, slídili po příčině této šťastné katastrofy a shledali, že strážím, popravčí četě a všem kolemstojícím najednou napadlo zaklepat na nebeskou bránu dřív,

než k tomu mohli dopomoci jim. Navzájem si odvážali nepohodlný konopný nákrčník, odpelášili k pobřeží, vskočili do španělského člunu a přinutili dva zkoprnělé veslaře, aby je odvezli k naší lodi.

Šťastně se vrátili do pevnosti několik minut po tom, co jsem svůj kousek s Davidovým prakem i průběh celé události vylíčil generálu Elliotovi. Po oboustranném vysvětlení a vzájemném blahopřání jsme oslavili tento den tím nejbujarejším způsobem, jaký si kdo umí představit.

Ale tuším, pánové, že vás všechny do jednoho svrbí na jazyku otázka, co jsem myslel tím Davidovým prakem nebo kde jsem získal tak historicky vzácný předmět, jakým Davidův prak opravdu byl.

Mohu vám tuto záhadu osvětlit velmi snadno. Je třeba především říci, že jsem přímým potomkem ženy Uriášovy, s kterou, jak je všeobecně známo, žil David ve velmi vřelých stycích. Avšak po nějakém čase – jak už to bývá – zájem Jeho Veličenstva o paní hraběnku (abychom si rozuměli, paní Uriášova byla čtvrt roku po skonu svého chotě povýšena na hraběnku) nápadně ochladl. Jednou se hádali o nesmírně důležitou věc, totiž o to, kde byla sroubena Noemova archa a kde po potopě zakotvila. Můj praotec žil v zajetí nesmyslné touhy být považován za perfektního znalce starožitností a paní hraběnka byla presidentkou historické společnosti. Praotec měl slabost mnoha mocných pánů a bezmála všech malých lidí, že totiž nesnášel jakoukoli odmluvu. Paní hraběnka zase překypovala nadáním vrozeným vůbec ženskému pokolení, že chtěla mít ve všem pravdu a poslední slovo. Krátce řečeno, odešli od sebe.

Hraběnka, která velmi často slýchala mluvit o onom praku jako o úžasně vzácném pokladu, uznala za vhodné sebrat jej, patrně jako památku. Drahocenný prak byl však pohřšen ještě dřív, než překročila hranice státu, a šest mužů královské tělesné gardy, skutečně o nic míň ani víc, se vydalo za ní. Paní hraběnka však dovedla s tímto instrumentem tak znamenitě točit, že jednoho

z pronásledovatelů, jenž se chtěl vyznamenat služební horlivostí a přiblížil se k ní víc než ostatní, trefila přesně tam, kam dostal smrtelnou ránu Goliáš. Když pronásledovatelé viděli, že jejich druh klesl mrtev k zemi, uznali po dlouhé a moudré úvaze, že bude rozumnější, když tuto nečekanou událost oznámí na příslušných místech. Hraběnka zase uznala za nejlepší vyměnit si při první příležitosti koně a zmizet do Egypta, kde měla velmi vlivné přátele u dvora.

Odpusťte, pánové, měl jsem ještě předeslat, že z mnoha potomků, které s ní ráčilo Jeho Veličenstvo zplodit, vzala paní hraběnka s sebou synáčka, jenž jí nejvíce přirostl k srdci. V plodném Egyptě nechala přinést čápem tomuto mazánkovi ještě několik sourozenců, nicméně slavný prak odkázala jedině jemu, a sice zvláštním ustanovením v testamentu; s něho pak přešel většinou přímou posloupaností až na mne.

Jeden z bývalých držitelů praku, můj drahý prapradědeček, který žil přibližně před dvěma sty padesáti lety, seznámil se na návštěvě v Anglii s básníkem, jenž sice byl jen ubohým plagiátorem, ale zato neohroženým pytlákem, jménem Shakespeare.

Tento básník, v jehož spisech nyní - patrně za trest - Angličané a Němci tak nestydatě pytláčí, vypůjčil si jednou zmíněný prak a pobil jím tolik vysoké, pernaté i černé zvěře v revíru sira Tomáše Lucyho, že jen o vlásek ušel osudu mých dvou gibraltarských přátel. Nešťastný básník byl uvržen do vězení, ale můj dědeček jej osvobodil prazvláštním způsobem.

Tehdy panující královna Alžběta měla, jak víte, už dost i sama sebe. Oblékání, svlékání, hostiny, bankety a spousta jiných věcí, které nemusím jmenovat, činily jí život nesnesitelným peklem. Můj slavný předek ji obdařil zázračnou schopností, že toto všechno mohla, podle toho jak se jí uráčilo, provozovat buď sama nebo svým dvojníkem. A co myslíte, že si vyžádal za tento neslýchaný brilantní kousek svého magického umění?

Věřte nevěřte, ale svobodu pro Shakespeara. Nic jiného si nedal od královny vnutit. Ten starý poctivec měl básníka tak rád, že by byl schopen obětovat mnoho dní života, aby prodloužil život drahého přítele.

Ostatně vás mohu ujistit, pánové, že metoda královny Alžběty, totiž žít naprosto bez potravy, byla sice originální, ale u poddaných se s příliš velkým souhlasem nesečkala. Zvláště u těch, kteří jsou dodnes nazýváni beefeaters. Královna sama tuto novou módu nepřežila o víc než o půl devátá roku.

Otec, po němž jsem prak nakonec zdědil krátce před cestou na Gibraltar, vypravoval mi pozoruhodnou anekdotu, kterou často dával k lepšímu v kruhu přátel a o jejíž ryzí pravdivosti nezapochybuje nikdo, kdo toho počestného kmeta jenom trochu znal. Vypravoval asi toto:

Na svých dalekých cestách strávil jsem dlouhá léta v Anglii. Jednou jsem se spokojeně procházel na pobřeží nedaleko Harwichu a z příboje se na mne vyřítit splašený mořský kuň. Měl jsem u sebe jenom prak. Bleskurychle jsem do něho vložil dva pěkné oblázky a mrštil jimi po té herce tak mistrně, že jsem jí vyrazil obě oči. Vzápětí jsem oblude skočil na hřbet a hnal ji do moře, neboť v okamžiku, kdy ztratila zrak, vyprchala z ní všechna divokost a zkrotla jako spráskaný čokl. Místo udidla vrazil jsem ji do tlamy prak a projížděl jsem se s báječnou lehkostí oceánem. Za necelé tři hodiny jsme vyklusali na protější břehu, což je dobrých třicet námořních mil cesty. V Helvoetsluysu jsem kobylu z ruky prodal za sedm set dukátů hostinskému U tří kalichů, který to vzácné zvíře ukazoval za mírný poplatek hostům a vytřískal tím obrovské jmění. Obraz tohoto koně možno ještě dnes spatřit v Buffonu.

Toto mé cestování lze snad pokládat za ojedinělé, avšak daleko významnější byly poznatky a objevy, které jsem při tom učinil.

Předně, kuň, na němž jsem jel, neplaval, nýbrž utíkal neuvěřitelně rychle po mořském dne a neustále hnal před sebou miliony nejrůznějších ryb. Jedny měly hlavy uprostřed těla nebo na konci ocasu. Některé seděly pohromadě ve velkých kruzích a zpívaly nevýslovně kouzelné písně. Jiné stavěly z vody přímo pohádkové paláce obklopené sloupovými alejemi.

V těchto sloupech se převalovaly vlny nepředstavitelně krásných barev a pronikala jimi hmota, kterou jsem nucen považovat za nejčistší oheň. Mnohé komnaty těchto residencí byly s obzvláštním důmyslem pohodlně zařízeny k tření ryb.

V jiných byl ošetřován a opatrován nižší rybí potěr a nepřehledné řady postranních sálů sloužily jako místnosti pro výchovu a školení potěru.

Metoda, kterou jsem zde mohl po vnější stránce pozorovat — neboť po vnitřní stránce jsem ji chápal a rozuměl jí stejně jako hlasu ptáků nebo jazyku lučních kobylek — se nápadně podobala tomu, co jsem v pozdějších letech poznal v tak zvaných filantropických a podobných ústavech. Jsem hluboce přesvědčen, že jeden z domnělých vynálezců a budovatelů těchto ústavu musel prodělat stejnou cestu jako já a nalapal své moudré ideje spíše z vody než ze vzduchu. Ostatně, z toho mála, co jsem vám nyní řekl, vidíte sami, kolik zasutých myšlenek čeká na uskutečnění, čeho všeho nebylo ještě ani za mák náležitě využito a jak mnohé zbývá ještě domyslit.

Ale dost již o tom, dovolu, abych pokračoval ve vyprávění. Mimo jiné překročil jsem také obrovitý horský masiv o nic menší než Alpy. Úbočí bylo zalesněno tisíciletými velikány nejrozmanitějších druhů. Rostli na nich humři, raci, ústřice, perlorodky a mořští hlemýždi. Všechno bylo tak mohutné, že na odvezení jediného kusu by sotva stačil pořádný valník a s nejmenším by mel co dělat ten nejramenatější nosič břemen, aby jej vůbec někam dovedl. To, co se z těchto věcí prodává

s takovým humbukem na našich trzích, je jen nejbídnější brak, sražený vodou s větví, něco naprosto ubohého asi jako shnilé ovoce, které sráží vítr se stromů.

Humrovníky vypadaly, jako by vyrůstaly z kořenů, a račí nebo ústřicové stromy je vysoko převyšovaly. Malí mořští hlemýždi rostou na jakémsi porostu pod ústřicovníky. Tento porost se vine po jejich kmenech téměř jako břečťan po dubech.

Pozoroval jsem také podivný účinek ztroskotané lodi. Jak se mi zdálo, loď narazila na temeno skály jenom několik sáhů pod hladinou a při potápění se převrhla. Tím se stalo, že dopadla na košatý humrovník a srazila s něho mnoho humrů, kteří spadli na rakovník, rostoucí dole. Protože se to stalo patrně brzy na jaře a humři byli ještě holá mláďata, spojili se s raky a vyvedli nové pokolení, podobné humrům i rakům. Mel jsem tisíc chutí vzít s sebou pro zajímavost jeden exemplář, ale byl jednak příliš nemotorný a těžký a můj Pegas nechtěl ani minutku postát. Na omluvu dodávám, že jsem mel za sebou celou polovinu cesty a byl jsem právě v údolí nejméně pět set sáhů pod hladinou, kde jsem začal velmi nepříjemně pociťovat nedostatek vzduchu. Ostatně i z jiných příčin byla moje situace málo záviděníhodná. Co skok jsem potkával úděsně velké ryby, které, jak mi dávaly na srozuměnou jejich vyceněné tlamy, nebyly dvakrát neochotny shltnout nás oba jako šupinu.

Můj Šemík byl slepý a vděčím jen svému ostražitému vedení, že jsem ušel lidumilným úmyslům tohoto hladového panstva. Pořádně jsem svého koně popohнал do kroku a hleděl jsem, abych byl co nejdřív opět na pevné zemi. Když jsem byl téměř na dosah holandského pobřeží a ne víc než dvacet sáhů pod hladinou, koukám a vidím před sebou na písku lidskou postavu v ženských šatech. Připadalo mi, že ještě projevuje neklamné známky života, a když jsem přijel blíž, zjistil jsem, že opravdu pohnula rukou. Bez uvažování jsem se pro ni shýbl a vynesl ji na břeh. Třebaže

v těch dávných dobách nebylo umění křísit mrtvé ještě v tak pokročilém stadiu jako dnes a přestože nevisel v každé pobřežní krimi návod, jak přivolat utopence z říše věčného zatracení zpět do života, přece se podařilo zkušené a neúnavné snaze tamějšího lékárníka rozdmýchat jiskřičku života, nepatrně doutnající v této nešťastné paní.

Byla to drahá polovice kapitána z Helvoetsluysu, který krátce předtím opustil se svou lodí přístav. Co čert nechtěl, vzal s sebou ve spěchu místo své paní nějakou jinou osobu. Ale jeho manželce to v tu ránu donesla jistá velmi bdělá strážkyně domácího míru a štěstí.

Protože kapitánova manželka byla nezvratně přesvědčena, že právo manželského lože platí stejným dílem na vodě jako na souši, rozběsněna žárlivostí vydala se v otevřeném člunu za plachetníci.

Sotva se dostala na palubu, snažila se po rázném a nepřeložitelném úvodu dokázat svou spravedlivou věc tak důkladně a vehementně, že její drahý nevinný mužiček uznal za vhodné ustoupit nazad.

Přežalostný následek toho byl, že manželčina vycepovaná kostnatá pravice nenalezla dostatečnou oporu v broučkově tváři a že to, co měl slíznout vyvolený jejího srdce, dostaly mořské vlny. Protože však byly daleko a daleko poddajnější než pan manžel, narazila tisíckrát celovaná ručka milostivé paní na překážku, kterou tak toužebně hledala, až na mořském dně.

A tak mi můj neblahý osud přivedl do cesty krasavici, abych nakonec mohl rozmnožit šťastná manželství tohoto slzavého údolí o nový pár. Dovedete si snadno představit, jak mi asi pan manžel dekoval, když se po návratu shledal s toužebně čekající manželkou, kterou jsem zachránil.

Zoufalství, do něhož jsem toho ubožáka přivedl, bylo sice hrůzné, ale moje srdce na něm neneslo nejmenší vinu. Neboť pohnutkou mého skutku byla čistá, nesobecká láska k bližnímu.

Jeho následky, což se neodvažují popírat, byly pro manžela asi strašlivé.

Zde končí, pánové, vypravování mého otce, které mi připomenul proslulý prak. Tato zbraň, jež se uchovala v naší rodině po tolik staletí a prokázala jí tak nesmrtelné služby, dostala bohužel pořádně do těla v tlamě mořského koně.

Já jsem užil praku vlastně jen jedenkrát, a to tehdy, jak jsem vám vyprávěl před chvílí, když jsem vrátil Španělům jejich bouchací pozdraveníčko a zachránil tak dva své přátele od šibenice. Při této šlechetné práci dozpíval prak svou písničku nadobro. Větší jeho část odletěla s bombou a nepatrný zbytek, který mi zůstal v ruce, je uložen na věčnou památku mezi jinými pamětihodnostmi v rodinném museu.

Krátce poté jsem opustil Gibraltar a vrátil se do Anglie, kde jsem zažil nejpodivuhodnější příhodu celého svého života.

Odjel jsem do Wappingu, abych dohlédl na nalodování věcí, které jsem posílal jednomu příteli darem do Hamburku. Když jsem měl tu nepříjemnost s krku, vracel jsem se zpátky přes Tower Wharf. Bylo poledne a slunce nemilosrdně pražilo. Přepadla mě tak šílená únava, že jsem zalezl do jednoho z kanónů, abych si tam v chládku a klidu trošičku odpočinul. Sotva jsem vlezl do hlavně, usnul jsem jako dudek. Bylo čtvrtého června, den králových narozenin, a v jednu hodinu měly být ze všech děl na oslavu toho dne vypáleny slavnostní salvy. Děla byla nabita již časně ráno, a protože nikdo nemohl tušit, že jsem si z jednoho udělal postel, byl jsem vystřelen přes domy na protějším břehu řeky do usedlosti mezi Bermondsey a Deptfordem.

Dopadl jsem na stoh sena, kde jsem zůstal ležet jako zabítý. To si lze snadno vysvětlit tak, že jsem byl při výstřelu omráčen. Asi za tři měsíce seno závratně stouplo v ceně. Samozřejmě, že si pachtýř mnul ruce, když se rozhodl vozit své zásoby na trh. Stoh,

na němž jsem ležel, byl největší ze všech; mohlo to být dobrých pět set for píce. A s nakládáním bylo započato právě zde.

Probudil mě pokřik lidí, kteří se snažili vylézt po žebřících nahoru. V polospánku a omámen vůní sena jsem ihned nepochopil, kde jsem, a chtěl jsem se dát na útěk, avšak spadl jsem dolů přímo na pachtýře. Sám jsem si při pádu s té výšky nezkřivil ani vlasek, neboť jsem pachtýři bez jakékoli viny zlomil vaz.

Napřed se mě zmocnil hluboký smutek a sevřela mě hořká úzkost, ale vzápětí toto všechno vystřídalo hluboké uspokojení, protože jsem se dozvěděl, že zabitý pachtýř byl nestoudný vyřídudch, jenž všechno, co na pozemcích sklídl, mazaně ukládal a schovával tak dlouho, dokud nenastala nejtěžší drahota, aby potom všechny své zásoby mohl prodat s největším lichvářským ziskem. Jeho násilná smrt byla tedy božím trestem stejně jako skutečným dobrodiním pro obyvatelstvo.

Lehce si představíte, pánové, jak jsem kulil oči, když jsem se úplně probral k vědomí. Stejně tak snadno si představíte, jak jsem kroutil copem, když jsem se po usilovném přemýšlení rozpomněl na to, kde jsem před třemi měsíci tak blaženě usnul.

Že všichni moji londýnští přátelé, kteří po mně celou tu dobu bezvýsledně pátrali, koukali na mne, když jsem se vrátil, jako na hotový zázrak, nemusím podotýkat.

Nežli vám budu vyprávět další svá námořní dobrodružství, vypijme si ještě alespoň jednu lahvičku.

Osmé námořní dobrodružství

Jsem přesvědčen, pánové, že jste četli o výzkumné výpravě kapitána Phippse, nyní lorda Mulgrava, na severní pól. Provázet jsem kapitána na jeho odvážné cestě ne však jako důstojník, nýbrž jako přítel.

Když jsme zdolali stupeň severní šířky, jenž lidská noha dosud nepřekročila, vzal jsem dalekohled, který již znáte z vyprávění o cestě na Gibraltar, a pozoroval jsem okolní krajinu. Mimochodem řečeno, považují za velmi správné tu a tam se kolem sebe obezřele porozhlédnout, zvláště na cestách.

Asi půl míle od nás plul ledovec, několikrát vyšší než stožár naší lodi, a na něm jsem zpozoroval dva zuřivě zápasící medvědy. Vzal jsem beze slova pušku, přehodil si ji přes rameno a šel k ledovci.

Ale cesta byla strašlivě těžká a smrtelně nebezpečná. Každých deset kroků zela nedozírná propast, kterou jsem musel přeskočit, jinde zase byl led hladký jako zrcadlo a sebemenší pohyb vpřed znamenal pád, takže celá cesta nebyla ničím jiným než ustavičným padáním a vstáváním.

Avšak nakonec jsem se přece jen dostal k medvědům na dostřel. Až nyní v přímé blízkosti jsem viděl, že nezápasili, nýbrž že spolu jen laškovali. Oba převyšovali vzrůstem nejmohutnější krmné voly. Svědily mě obě dlaně, když jsem v duchu oceňoval jejich kožichy, ale sotva jsem zalíčil pušku, uklouzla mi pravá noha, upadl jsem naznak a prudkým pádem jsem ztratil vědomí na dobrou půlhodinku.

Bylo mi jako na márách, když jsem procitl. Představte si, pánové, že si mne jedna z těch potvor obrátila obličejem dolů a popadla mě za zadní část jelenicovek. Hořejší část mé maličkosti visela pod břichem toho netvora a nohy se plandaly napřed. Čert ví, kam měla ta bestie se mnou namířeno!

Rychle jsem hrábl do kapsy, vyndal zavírák, ten, který tady vidíte, zabořil ho po střenku do medvědí tlapy a uřízl jsem medvědovi tři pazoury. Zařval jako rozzuřený býk a okamžitě mě pustil. Popadl jsem pušku a prchající obludu skolil.

Pravda, rána z pušky poslala jednu krvelačnou severní saň na onen svět, ale probudila nepřehledné stádo jiných, které chrápaly

na půl míle kolem. Jako na povel hnali se medvědi jeden přes druhého proti mně. Ztratit několik vteřin znamenalo ztratit život. Nezachrání-li mne okamžitý nápad, nebudu potřebovat ani hrobaře, ani zvoníka.

A zachránil mě! Stačila mi polovina času, který spotřebuje zručný myslivec na stažení zajíce, a už byl medvěd svlečen z kožichu. Oblekl jsem se do něho a sotva jsem si urovnal faldy, stálo celé stádo kolem mne. Polévalo mě chvilku horko i chlad, ale lest se podařila znamenitě. Medvědi mě jeden po druhém očichávali a pokládali mě asi za svého chlupatého bratra. Chyběla mi jen výška, abych nebyl k rozeznání, ale mnohá medvíďata nebyla o nic větší než já. Když očichali mě i nahého nebožtíka, byli z nás nejlepší přátelé. Dovedl jsem je k nerozeznání napodobit, jen mručet a řvát jsem nedokázal jako oni.

Ačkoli jsem vypadal jako skutečný medvěd, zůstal jsem přece jen člověkem a začal jsem přemýšlet, jak bych nejlépe využil důvěry, kterou jsem u medvědů tak jednoduchou lstí získal.

Kdysi mi tvrdil jeden starý ranhojič, že rána do páteře okamžitě usmrcuje. Rozhodl jsem se to na místě zkusit. Vzal jsem opět nůž a vrazil ho největšímu medvědu mezi lopatky. Byl to opovážlivý čin a mráz mi při něm tancoval po zádech. Věděl jsem příliš dobře, že ze mne nezůstane ani mastný flek, jestli ta chundelatá potvora ránu přežije. Ale pokus se zdařil dokonale: medvěd se mi po ráně svalil k nohám jako špalek a nevydal ani hlásku. Rozhodl jsem se poslat stejným způsobem do hajan všechny ostatní.

Nakonec musím říci bez ohrádky, že to nebyla práce nijak těžká. Medvědi sice viděli padat druh druhu na všech stranách, ale nic si z toho nedělali. Nemysleli na příčinu ani na následek a to bylo štěstí pro ně i pro mne. A tak jsem je pobil všechny. Jak jsem je tak viděl ležet kolem sebe, bylo mi jako Samsonovi, když pobil tisíce nepřátel. Vítězoslavně jsem se vrátil na loď a vyžádal si tři čtvrtiny posádky na pomoc. Za několik hodin jsme stáhli kůže a odnesli

kýty na palubu. Byla jich plná loď. Co zbylo, naházeli jsme zpátky do moře, přestože, jak tvrdím, to mohlo řádně prosolené chutnat stejně výtečně jako kýty.

Hned po návratu poslal jsem jménem kapitánovým několik zvlášť vybraných šunek lordům admirality, slušnou várku lordům pokladu, lordmayorovi a londýnské městské radě, několik mladých křehkých kýt ředitelům obchodních společností a nepřeborný zbytek svým dobrým přátelům.

Ode všech jsem vzápětí obdržel nejvřelejší projevy díků. Londýnská City překonala všechno mé očekávání a odpověděla na můj dáreček tím nejlepším způsobem, totiž pozváním, abych se každoročně v den voleb zúčastnil tabule, podávané na radnici na počest zvoleného starosty.

Medvědí kůže jsem bez meškání poslal ruské carevně na kožichy pro Její Veličenstvo i dvůr. Poděkovala mi vlastnoručním listem, v němž mi se svou vrozenou laskavostí nabízela carské lože i korunu.

Znáte mě, pánové, že jsem za celý život ani ve snu nezatoužil po královském majestátu, i odmítl jsem milost Jejího Veličenstva nejvybroušenějšími verši. Zvláštní vyslanec, který mi carevnin dopis doručil, měl rozkaz počkat si na odpověď a osobně ji doručit Jejímu Veličenstvu.

Druhý list, který jsem od carevny obdržel, nenechal mne na pochybách o žáru její vášně i vznešenosti jejího ducha. Její poslední nemoc, jak se ta něžná holubička ráčila vyjádřit v rozmluvě s knížetem Dolgorukým, měla původ v mé chladné odmítavosti.

Prísahám vám, pánové, že naprosto nechápu, co na mně dámy mají, neboť ruská carevna nebyla jediná z žen, které mi nabízely ruku s výšin trůnu.

Někteří lidé roztrubují hanebné pomlavy, že se kapitán Phipps nedostal na své cestě tak daleko, kam se mohl klidně odvážit Je mou svatou povinností jej obhájit. Naše loď byla na nejlepší cestě

dosáhnout nejuvzdálenějších končin, ale když jsem ji zatížil tak nesmírným nákladem medvědích koží a kýt, byl by každý pokus o další krok na sever jen šílenou hrou o lidské životy.

Byli jsme tak sotva schopni plachtit proti mírnému větru, natož teprve se plavit proti onomu pohoří ledu, které se kupí dále na sever.

Od té doby se kapitán často vyjádřil, jak jej mrzí, že neměl za groš podílu na slávě onoho dne, který emfaticky nazývá dnem medvědích kožichů. Můj věhlas mu rozpaluje záhu a kapitán jej z plané závisti všemožně snižuje. Často jsme se pro to dostali do křížku a ještě dnes mi tak trochu nemůže přijít na jméno. Holedbá se mezi jiným, abych prý se moc nevytahoval, že jsem medvědy podvedl v přestrojení, neboť on sám by byl prý šel mezi ně jen ve vlastní kůži, a přece prý by ho považovali za rodného bratra.

To je ovšem věc tak delikátní a ožehavá, že gentleman, jenž chce být nazýván mužem skutečně vybraných mravů, nemůže se o ni přít s nikým, nejméně ovšem s urozeným anglickým pairem.

Deváté námořní dobrodružství

Jinou námořní cestu jsem podnikl z Anglie s kapitánem Hamiltonem. Pluli jsme do Východní Indie a měl jsem s sebou ohaře, který byl v pravém smyslu slova zlatem k nevyvážení. Mohu to směle tvrdit, protože mě nikdy nezklamal.

Jednoho dne, když jsme byli ještě dobrých tři sta mil od pobřeží, začal pes z ničeho nic věřit a stavět. Zavolal jsem kapitána se všemi důstojníky na palubu a řekl jsem jim, že musíme být na dosah nějaké pevniny, protože pes věří.

Vyvolalo to salvu smíchu. Ale ani tato urážející odpověď mě nepřinutila zapochybovat o skvělých schopnostech mého psa.

Po dlouhém hádání jsem s železnou neústupností prohlásil

kapitánovi, že čenichu svého Traye věřím stokrát víc než očím a dalekohledům všech jeho námořníků, a nabídl jsem mu směle sázku o sto guineí, že za půl hodiny padneme na zvěřinu.

Kapitán byl velmi rozšafný člověk a věděl, že sto guineí je částka, kterou jsem měl smluvenou za celou cestu. Dal se do potutelného smíchu a žádal pana Crawforda, lodního lékaře, aby mi změřil puls. Pan Crawford neváhal poslechnout a oznámil, že jsem naprosto zdrav. Potom se kapitán naklonil k lékaři a pošeptal mu do ucha:

“Nemá všech pět pohromadě, jako gentleman nemohu sázku přijmout.”

“Mýlíte se, kapitáne,” odpověděl lékař, “má hlavu naprosto v pořádku a zhola nic mu není. Spoléhá prostě víc na čenich svého křepeláka než na rozum vašich důstojníků. V každém případě musí sázku prohrát, ale nechtě ho, ať se spálí.”

“Taková sázka,” pokračoval kapitán, “by nebyla s mé strany čestná. Důstojnější bude, když mu potom obnos vrátím.”

Po celou dobu rozmluvy byl Tray neustále ve střehu a tím mě ještě utvrdil v mém přesvědčení. Provokativně jsem nabídl sázku po druhé.

Byla přijata!

Sotva jsme si plácli a řekli Platí!, chytili námořníci, kteří lovili v dlouhém člunu připoutaném k zádi lodi, obrovského žraloka. Hned ho vytáhli rumpálem na palubu, rozpárali, vyvrhli – a tumáš čerte kropáč! Ve žraločím žaludku našli šest párů živých koroptví!

Nebozí ptáci museli být v žraločím kurníku dlouho, protože jedna ze slepic už seděla na pěti vejcích. Když byl žralok vykuchán, klubalo se právě z jednoho vajíčka roztomilé kuřátko.

To malé písklátko jsme potom vychovali v kočičím pelechu mezi koťaty, která přišla na svět několik minut předtím. Stará kočka je měla stejně ráda jako své čtyřnohé mazlíčky a řádila, jako kdyby

ji na nože bral, když koroptvička odletěla trochu dál a nechtěla se hned vrátit nebo se nechat odnést v zubech do pelíšku. Mezi ostatními koroptvemi byly čtyři koroptví slepice, z nichž jedna stále seděla na vejcích, takže jsme měli čerstvé zvěřiny pro kapitánův stůl víc než dost. Pašák Tray dostával za to, že mi vyhrál sto guineí, všechnyhny kosti. Někdy slízl i celého ptáka.

Desáté námořní dobrodružství

DRUHÁ CESTA NA MĚSÍC

Pánové, onehdy jsem vám vyprávěl o krátké výpravě na Měsíc, kterou jsem podnikl, abych si odtamtud přinesl svoji stříbrnou sekyrku. Dostal jsem se tam později ještě jednou daleko příjemnější cestou. Zdržel jsem se na té nádherné planetě dost dlouho a poučil jsem se tam o nejružnějších věcech. Pokusím se vyličit vám je tak přesně a pravdivě, jak zasluhují a jak nejlépe budu schopen.

Jednomu mému vzdálenému příbuznému vlezlo do hlavy, že kdesi žijí stejní kolohnáti, jaké našel Gulliver v království brobdingnagském. Chtěl tento národ čahounů objevit, a tak se vydal na výzkumnou cestu a požádal mě, abych jej provázel.

Co se týče mne, považoval jsem vždycky tyhle řeči za pouhou zajímavou báchorku a nevěřil jsem v Brobdingnag o nic víc než v Eldorado. Tento můj příbuzný byl majitelem diamantových polí a ustanovil mě universálním dědicem, takže úslužnost vůči němu byla jaksi čestnou povinností.

Do jižních moří jsme dopluli jako po medu. Nepřihodilo se nám, ani co by vrabce zajímalo. Spatřili jsme jen několik létajících mužů a žen, kteří hopsali mezi nebem a zemí menuet, metali kozelce a prováděli podobné hlouposti.

Osmnáctého dne, když jsme míjeli ostrov Otahiti, zvedla smršť

naši loď nejméně tisíc mil nad mořskou hladinu a pořádně dlouho nás tam držela na holičkách. Ale potom jsme dostali čerstvý vítr do plachet a teď to šlo jako když bičem mrská neuvěřitelnou rychlostí dál. Bloudili jsme šest neděl po nebi, než jsme objevili kulatou oslnivou pevninu, třpytící se ostrov.

Když jsme vpluli do prostorného přístavu a pohodlně vystoupili na molo, s údivem jsme zjistili, že tato země je obydlená. Hluboko pod sebou jsme viděli jiný ostrov, pokrytý městy, lesy, horami, řekami a jezery. Byla to naše Země.

Na Měsíci, neboť ten oslnivý ostrov, na němž jsme kotvili, byl Měsíc, jsme spatřili obrovité bytosti, jezdící na tříhlavých supech. Abyste si učinili přibližnou představu o hrozivých rozměrech těchto ptáků, musím vás poučit, že rozpětí jejich křídel bylo šestkrát větší než nejdelší ráhno na naší lodi. Jako my jezdíme na koních, poletují obyvatelé Měsíce na těchto supech.

Král právě vedl válku se Sluncem a nabídl mi důstojnické místo, avšak odmítl jsem tuto čest, jíž mě Jeho Veličenstvo chtělo zaskočit.

Všechno je tam nezvykle veliké. Na příklad obyčejná moucha není o mnoho menší než naše ovce.

Nejstrašlivější válečnou zbraní Měsíčanů jsou ředkvičky. Vrhají jimi jako oštěpy, které okamžitě usmrcují každého, kdo je jimi sebemeně zasažen. Za štíty slouží Měsíčanům houby, a když přejde sezóna ředkviček, nahrazují je chřestem.

Setkal jsem se zde také s několika obyvateli Psí hvězdy. Na meziplanetární cesty je žene vrozený obchodní duch. V obličejích se podobají buldokům; oči mají po obou stranách čenichu, či spíše po obou stranách spodního konce nosu. Nemají víček, a když jdou spát, zakrývají si zornice jazykem. Obyčejně jsou vysocí dvacet stop, kdežto žádný Měsíčan nemá pod míru šestatřiceti stop.

Pro naše uši zní jméno obyvatelů Měsíce trochu legračně, nazývají se Vařinožci, protože připravují své pokrmy na ohni jako my.

Ostatně při jídle nekradou zbytečně pánubohu čas, neboť jen otevřou levou stranu žaludku a vstrčí tam celou předloženou porci. Pak ji zase zavřou a otevřou ji ve stejný den až za měsíc. Tak snědí za rok pouze dvanáct obědů. Myslím, že tomuhle zařízení by dal přednost každý, kdo nenávidí nezřízené hýření a nenažranost.

Slasti lásky jsou na Měsíci španělskou vesnicí, neboť Vařinožci i ostatní tvorové jsou všichni jednoho pohlaví. Všechno roste na stromech, které se rozeznávají podle plodů a velikosti listů.

Stromy, na nichž rostou Vařinožci, jsou nesrovnatelně krásnější než ostatní. Mají mohutné, rovné větve a listů barvy masa. Tyto stromy nesou ořechy přibližně šest stop veliké. Když ořechy dozrají, což lze poznat podle změny barvy, s puntičkářskou pečlivostí se očešou a libovolně dlouho uskladní. Jakmile je třeba jádra ořechů oživit, naházejí se prostě do kotle s vroucí vodou.

Po několika hodinách tvrdé skořápky prasknou a vyskočí nový Vařinožec. Ještě dřív než přijdou na světlo boží, je jejich duch obdařen schopnostmi pro určité povolání. Z jedné skořápky vyrukuje voják, z jiné se vyloupne filosof, z třetí se vyklubou kněz, ze čtvrté se prodere advokát, z páté statkář, ze šesté sedlák atd.

Každý, jakmile otevře oči, zdokonaluje se ihned prakticky v tom, co dosud znal jen theoreticky. Je skoro nemožné s jistotou určit, co ve skořápce vězí. Za mého pobytu tam působil jakýsi měsíční prorok a nabubřele prohlašoval, že rozlouskl toto tajemství, ale kdekdo o něm říkal, že si nevidí do papuly, a pokládali jej za nemocného.

Když Luňané zestárnou, neumírají, nýbrž se rozplynou ve vzduchu a vítr je odvané jako dým. Pít nemusejí, neboť nic nevyměšují. Na ruku mají jen jediný prst, kterým dokážou udělat všechno stejně dobře a často mnohem líp než my, pětiprstáci.

Hlava jim roste pod pravou paží. Když se vydají na nějakou cestu nebo jdou do zaměstnání, kde se musejí rychle pohybovat,

obvykle ji nechávají doma; přitom se s ní mohou neustále radit, i kdyby byli třeba v Tramtárii.

Chce-li někdo z velkomožných Luňanů vědět, co se děje mezi prostým obyvatelstvem, nemá zapotřebí chodit mezi lid. Jednoduše zůstane doma, to znamená, že tělo zůstane u čtyř sloupů a pošle se ven jenom hlava. Ta se všude vetře inkognito a vrátí se s čerstvými zprávami, kdykoli se majiteli zlíbí.

Jádra z měsíčních vinných hroznů se podobají jako vejce vejci našim kroupám. Jsem skálopevně přesvědčen, že když zuří na Měsíci bouře a sráží hrozny s révových keřů, padají hroznová jádra na naši rodnou Zemi v podobě krupobití. Jsem stejně upřímně přesvědčen, že toto mé pozorování je od pradávna dobře známo i našim dodavatelům vína. Nejednou jsem totiž u nás dostal víno, které i barvou prozrazovalo, že je lisováno z krup, a chutnalo stejně lahodně jako měsíční ryzlink.

Ale tisíc láteř, pánové, jednu kromobyčejnou věc bych byl málem pustil z hlavy. Že totiž břicho prokazuje Luňanům stejnou službu jako nám ranec, taška nebo torna. Schovávají tam všechno, co chtějí, a otvírají a zavírají je, kdy chtějí. Právě tak žaludky, neboť útroby Měsíčanů nejsou zatíženy střevy, játry, srdcem ani jinými vnitřnostmi, stejně jako jejich těla nejsou ověšena oděvy. Nemají také na celém těle žádný úd, který by stud poroučel zakrýt.

Oči si mohou libovolně vyndávat i nasazovat a vidí jimi stejně dobře, když je mají v hlavě, jako když je drží v hrsti. Když někdo ztratí oko nebo špatně vidí, klidně si vypůjčí od souseda jiné, nebo si koupí jiné a užívá ho právě tak dobře jako svého vlastního. Oči jsou také jedinou slabou stránkou obyvatel této naší nejbližší oběžnice, neboť neustále podléhají vkusu a módě, takže se tam nosí oči hned zelené a hned zase žluté. Proto také najdete na Měsíci prodejny očí na každém rohu.

Přiznávám nakonec, pánové, že tyto zprávy mohou znít prapodivně, neřku-li pohádkově, ale vyzývám každého

pochybovače, aby byl té dobroty, nelenil, vydal se na Měsíc sám a přesvědčil se na vlastní oči, že jsem zůstal věrný pravdě tak, jako málokterý cestovatel.

Cesta zeměkoulí

KROMĚ JINÝCH POZORUHODNÝCH DOBRODRUŽSTVÍ

Soudě podle vašich tváří, pánové, desetkrát dřív by vyčerpalo vyprávění o neslýchaných dobrodružstvích mého bohatého života mne než vás jejich poslouchání. Vaše lichotivá pozornost mě sama pobízí, abych se zřekl předsevzetí ukončit náš dnešní večer vyprávěním o své druhé cestě na Měsíc. Neunavuji-li vaši laskavost, vyslechněte, prosím, ještě jednu historii, která je neméně pravdivá než všechny předchozí, ale která snad svou poutavostí a podivuhodností předstihuje kteroukoli jinou.

Svého času mě neobyčejně zaujaly Brydonovy cesty po Sicilii a v zápalu mladého vzrušení jsem dostal chuť navštívit Etnu. Cestou k cíli mě nepotkalo nic zajímavého. Snad proto, že pro mne bylo hrou na slepou bábu všechno, co by pro kohokoli jiného bylo neslýchaným dobrodružstvím, které by s nestydatou obšírností vyprávěl na každém kroku, aby z naivního publika vymáčkal na cestovní výlohy, zatím co já bych se tímto způsobem neodvažoval žádného šlechtice unavovat.

Jednou za svítání jsem vyrazil z chaty na úpatí Etny a byl jsem neochvějně rozhodnut prozkoumat vnitřek této pověstné ohnivé pece, i kdyby mě to mělo stát věčnou slávu mezi andělíčky. Po ubíjející tříhodinové cestě jsem se dotrámácel nahoru.

Etna tenkrát po tři týdny zuřivě soptila. Jak to při takové mele bývá, bylo už mnohokrát vylíčeno. Jestli to vůbec nějaký smrtelník může vypovědět, přicházím rozhodně s křížkem po funuse, ovšem,

jestli to nemůže být vylíčeno, a ze zkušenosti pravím, že nikoli, pak udělám dobře, když nebudu tlouci hlavou do zdi, mařit drahocenný čas a kazit vám dobrou náladu.

Obešel jsem třikrát kráter, který si můžete snadno představit jako obrovský trychtýř, a když jsem viděl, že tímto pobíháním kolem horké kaše nijak nezmoudřím, skočil jsem krátce a dobře dovnitř.

Sotva jsem to učinil, octl jsem se v zatraceně horké lázni a má nebohá tělesná schránka slízla na mnoha místech, ušlechtilých i neušlechtilých, pěknou dávku popálenin a odřenin od řeřavého uhlí, které neustále vyletovalo ven.

Přestože výbuchy, vrhající balvany žhavého uhlí vzhůru, byly d'ábelsky silné, váha mého těla je hladce překonala, a než byste řekli švec, stál jsem na dně.

První, co jsem vnímal, byl rámus, jako když se boří svět, řev, nadávání, že by se i mrtvý probudil. Otevřel jsem oči. A pánové, kruťte hlavou jak chcete, stál jsem ve společnosti staříckého, ovšem nestárnoucího fešáka, boha ohně Vulkána a jeho Kyklopů. Tato ctěná společnost, kterou mé vzdělání dávno vypoklonkovalo do říše básnické fantasie a dětinských lží, se už plně tři neděle handrkovala o přednost a subordinaci. Je na bíledni, že právě z tohoto hádání pocházela celá patálie venku na světě. Když jsem se objevil, zavládl v celém shromáždění beránčí klid a mír.

Vulkán se ihned odbelhal k lékárnice, přinesl jakési masti a náplastí a vlastnoručně mě celého ošetřil. V několika okamžicích jsem byl zdrav jako rybička. Potom mi podal na posílněnou láhev pravého nektaru a pro osvěžení několik druhů vín vyhrazených jen bohům.

Když jsem se poněkud sebral, představil mě své manželce Venuši. Potom nařídil té čarokrásné paní, aby se postarala o všechno mé pohodlí.

Nádhera budoárku, do něhož mne uvedla, rozkoš lůžka, do

něhož mne uložila, božský půvab její bytosti, něha jejího sladkého srdce, ach, pánové, to všechno je někde výš, než kam mohou slova – hlava se mi točí, tep vypovídá službu, jak na to vzpomenu.

Později mi Vulkán Etnu přesně popsal. Privil, že hora není ničím jiným než hromadou popela z jeho huti.

“Abyste mi rozuměl, pane barone,” povídá, “jsem velmi často nucen vzít na své lidi karabáč, a když jsem špatně naložen, házím po nich domáky žhavého uhlí. Ale to byste musel znát jejich prohnalost! Aby mne doběhli, chytají je jako cirkusáci do rukou a vyhazují je vzhůru do světa. Naše kravály,” pokračoval, “trvají několik dní, někdy několik měsíců. To, co z našich malých nedorozumění na světě vzniká, nazýváte vy smrtelníci sopečnými výbuchy. Ve Vesuvu mám také jeden veřtat. Je to odtud nějakých tři sta padesát mil pod mořem, ale ani tam, jak vy na světě víte, mi nejde práce od ruky bez rámusu.”

Zasvěcené a poučné výklady pána podzemí se mi líbily, ale myslím, že se nemusím červenat, když přiznám, že mne víc okouzlovala společnost jeho divukrásné choti.

Snad bych do nejdelší smrti tyto ohnivé paláce neopustil, kdyby nějací nactiutřači, ochotní žvanilové, nenasadili Vulkánovi brouky do hlavy a neotrávili jeho dobrácké manželské srdce jedem žárlivosti. Aníž byl předem něco naznačil, odnesl mě jednou ráno, když jsem chtěl jeho paní pomáhat při toaletě, do místnosti, v které jsem nikdy předtím nebyl, přidržel mě, jak se mi zdálo, nad nějakou nedozírnou studní a smutně pravil:

“Nevděčný smrtelníče, táhni do světa, z něhož jsi přivandroval!”

S těmito slovy mě svrhl dolů, aniž čekal, jak se k tomu vyjádřím.

Padal jsem, padal a padal stále rychleji a rychleji, až jsem v smrtelné závratí ztratil vědomí.

Nevěděl jsem, jak se to stalo, ale probudil jsem se z mrákot na nesmírné vodní hladině, jiskřící paprsky letního slunce.

Moře mě takřka odkojilo a plování bylo mou nejoblíbenější

zábavou od nejtělejšího věku. Byl jsem tedy ve svém živlu a po tom, co jsem právě zažil, jsem si připadal jako v sedmém nebi. Rozhlížel jsem se na všechny strany, ale bohužel, nespátřil jsem nic než vlny a vlny, nedohlednou vodní poušť.

Později se mi v dálce objevil bod, který vypadal jako obrovská skála, a připadalo mi, že se ke mně blíží. Zrak mě ani tentokrát neklamal a brzy se ukázalo, že je to plovoucí ledová hora. Po úporném hledání jsem našel místo, odkud jsem se mohl vydrápat na vrchol. Ale k mému zoufalství nebylo odtud po souši ani vidu.

Teprve k večeru jsem zahlédl loď. Plula ke mně, a jakmile byla na doslech, zavolal jsem. Odpověděli mi holandsky. Skočil jsem do vln, sáhalo k lodi a byl jsem vytažen na palubu. Napřed jsem se zeptal, kde se, u všech kozlů, nalézám.

“V Jižním oceánu, mladý pane,” zněla odpověď.

Tato zpráva mi rozsvítila v hlavě. Teď mi bylo nad slunce jasné, že jsem z Etny propadl středem zeměkoule do Jižního oceánu. Byla to rozhodně kratší cesta než kolem světa. Pokud mi sahá paměť, nepokusil se o ni dosud nikdo, a jestli se mi podaří ještě jednou ji opakovat, budou má pozorování, přísahám, daleko přesnější.

Dopřál jsem si malého občerstvení a šel si na chvíli zchrupnout. Ale Holanďané jsou neotesanci. Vyprávěl jsem své dobrodružství důstojníkům stejně prostě jako vám, pánové, ale někteří, jmenovitě kapitán, se tvářili pochybovačné, jako bych byl nějaký koňský handlíř, který chce draze prodat, co lacino nakoupil.

Ale přijali mě na loď přátelsky, žil jsem z jejich milosti, musel jsem si proto chtěj nechtěj nechat líbit, že nad mou pravdomluvností ohrnovali nos. Zeptal jsem se, kam mají namířeno. Odpověděli, že jsou na výzkumné výpravě, a je-li moje tvrzení pravdivé, jsou právě u cíle své pouti. Pluli jsme touž cestou, kterou se odvážil kapitán Cook, a příštího jitra jsme zakotvili v Botany-Bay.

Sem posílá anglická vláda za trest ničemy všeho druhu, avšak

příroda obdařila tento zapomenutý kout světa takovou krásou a bohatstvím, že by sem spíše měli být posíláni na odpočinek ti nejzasloužilejší muži.

Zdrželi jsme se tu jen tři dny. Čtvrtého dne, sotva jsme zvedli kotvy a odrazili na širé moře, strhla se pekelná bouře. V několika vteřinách servala všechny plachty, vyrvala hlavní stožár a srazila jej na palubu i s lodním košem. Stěžeň padl na kompasovou skříň a nechal z ní i z kompasu jen hromádku smetí.

Kdo byl někdy na moři, ví, jak hrozivé následky jdou ruku v ruce s takovou ztrátou. Tak jsme zůstali jako bezhlaví a nevěděli konce ani zvonce. Bouře se sice utišila, ale vál ostrý vítr. Pluli jsme celé tři měsíce a při vytrvalosti větru jsme museli urazit pořádný kus cesty, když jsme náhle zpozorovali na všem kolem sebe přímo zázračnou změnu.

Všichni jsme ožili, posedlo nás bezstarostné veselí a lehkost. Naše chřípí plnila líbezná, věru rajská vůně. Také moře změnilo barvu. Už nebylo zelené, nýbrž bílé. Velmi brzy po té úžasné změně jsme spatřili pevninu a hned nato přístav. Byl velmi hluboký a prostorný a místo vody v něm bylo plnotučné mléko. Když jsme přistáli, věřte nebo ne, celý ostrov byl jediný obrovský kus sýra.

Kdyby nám tuto skutečnost neodhalila náhodná okolnost, snad bychom to ani nepoznali. Měli jsme totiž na palubě plavčíka, který měl vrozenou nechuť k jakémukoli sýru. Jakmile vstoupil na ostrov, padl v tu ránu do mdlob. Když jsme ho vzkřísili, úpěnlivě prosil, abychom proboha odstranili sýr, na němž leží.

Pochopíte, pánové, náš údiv, nicméně velmi brzy jsme se přesvědčili, že měl svatou pravdu, neboť, jak jsem již řekl, celý ostrov nebyl ničím jiným než obrovským sýrem. Byl také hlavní potravou obyvatel. Tím úžasnější však se nám zdálo, že to, co přes noc snědli, v noci opět narostlo. První, co upoutalo naši pozornost, byly rozsáhlé vinohrady s keři, obtěžkanými krásnými, bohatými hrozny, z kterých se lisovala smetana výjimečné jakosti.

Obyvatelé byli přímí, urostlí, krásní tvorové, vysocí něco kolem devíti stop. Měli tři nohy a jednu ruku. Dospělí měli na čele roh, se kterým dovedli obratně zacházet. Pořádali závody na mléčné hladině a procházeli se po ní s jistotou a elegancí jako po rozkvetlé louce, aniž se potopili.

Na ostrově, lépe řečeno na síru, rostlo mnoho obilí, jehož klasy se podobaly žampionům. V nich ležely bochníky pečeného chleba a kdo chtěl, mohl jíst. Na své výpravě po síru jsme objevili sedm řek, jimiž protékalo podmáslí a dvě vinné bystřiny.

Po šestnácti dnech cesty jsme dorazili na protilehlý břeh ostrova, kde jsme objevili rozsáhlou oblast starého, smradlavého síra, který zvláště pivaři tak náramně vychvalují. Ale nehýbali jím červi, nýbrž vyrůstaly z něho krásné košaté ovocné štěpy, broskve, meruňky, fíky, datle a tisíce naprosto neznámých druhů.

Tyto nebetyčné stromy byly jako pokropeny ptačími hnízdy. Nejvíc nás upoutalo hnízdo ledňáčka, nejméně pětkrát větší než kupole chrámu svatého Pavla v Londýně. Bylo důmyslně spleteno z obrovských kmenů a leželo v něm, dovoďte, pánové, abych zde byl přesný, pět set vajec velikosti pořádného vědra.

Mlád'ata v hnízdě jsme nejen spatřili, ale slyšeli jsme je také pískat. Když jsme po děsné námaze jedno vejce rozbili, vytřepetalo se z něho neopeřené pískle, větší než dvacet letitých supů. Sotva jsme caparta pustili na svobodu, přiletěl starý ledňáček, popadl do drápů našeho kapitána, vyletěl s ním asi míli vysoko, vyprášil mu křídly kalhoty a pustil ho do moře.

Všichni Holand'ané plavou jako třísky, a tak než se kdo nadál, byl kapitán zpátky a šlo se zpět k lodi. Vraceli jsme se jinou cestou a na každém kroku jsme naráželi na nové a nevídané věci. Mezi jiným jsme složili dva divoké voly, kterým rostl na čele pouze jediný roh. Později nás tento neuvážený čin mrzel, neboť jsme se dozvěděli, že je obyvatelé Ementálie ochočují a používají jich k jízdě nebo k tahu místo koní. Jak nám bylo sděleno, jejich maso

prý chutná líp než bažantí. Ale zdejší lidé o to dbají, lidově řečeno, jako pes o pátou nohu, neboť se živí pouze sýrem a mlékem. Když jsme byli od své lodi přibližně dva dny chůze, spatřili jsme tři ubožáky, pověšené za nohy na vysokých stromech. Zeptal jsem se, co provedli, že je stihl tak vražedný trest, a uslyšel jsem, že byli v cizině a po návratu domů nedovedli nic lepšího než balamutit své přátele, lhát a popisovat jim místa, která nikdy nespatriili, a věci, které nikdy nezažili. Shledal jsem ten trest naprosto spravedlivým a zaslouženým, neboť první a svatou povinností každého cestovatele je především mluvit ryzí pravdu.

Když jsme se došourali na loď, zvedli kotvy a opouštěli tento takřka pohádkový ostrov, všechny stromy na pobřeží i s tisíciletými velikány se nám jako na povel dvakrát poklonily až k zemi.

Pluli jsme jako bludné ovce stále bez kompasu bůhsámví kde a kam, až jsme se dostali do moře, které bylo úplně černé. Něco silnějšího v mém nitru, než mohl zvládnout chladný rozum, mne přinutilo skočit s paluby do vln. Sotva jsem smočil v temné tekutině rty, pánové, přál bych vám tu rozkoš, bylo to víno, jímž by se mohl chlubit i nejlepší královský sklep. Uznáte, že jsme měli co dělat, aby se nám plavci nenamazali jako štěňata.

Avšak naše spokojenost netrvala dlouho. Za několik hodin, jako když hrábne do mraveniště, nás obklopilo mračno žraloků, velryb, chobotnic a všemožných mořských oblud. Jeden ten netvor byl tak veliký, že jsme se nemohli dopátrat jeho konce ani nejlepšími dalekohledy, které jsme měli na palubě. Ke vši smůle jsme obludu zahlédli, jak se říká, až mezi dveřmi. Otevřela prostě tlamu a naše loď jí proklouzla mezi zuby, proti nimž by i největší stěžeň válečné plachetnice vypadal jako párátko. Najednou se rybí tlama otevřela znovu a nabrala nesmírné množství vody, která spláchla loď do žaludku.

Tady jsme leželi spokojeně a klidně jako v nějaké mrtvé zátocce, kam nezabloudí ani ten nejlehčí vánek. Je třeba bez obalu přiznat,

že vzduch tam byl trochu teplý a ne zrovna příjemný. Nalezli jsme zde kotvy, ráhna, čluny, bárky, nepřeborný počet plavidel a lodí, prázdných i s nákladem. Protivné ovšem bylo, že jsme museli všechno dělat při pochodních. Nesvítilo nám ani slunce, ani měsíc, ani hvězdy. Dvakrát denně jsme byli na vodě, dvakrát denně odpočívali na suchu. Když zvíře pilo, nastal příliv, když si ulehčovalo, nastal odliv. Smím-li si dovolit ten odhad, na jedno vypití mohla ta ryba spolknout víc vody, než je v celém Ženevském jezeře, jehož obvod měří plných třicet mil.

Druhý den našeho zajetí v této říši temnot pokusil jsem se s kapitánem a několika důstojníky o malý výlet. Vyrázili jsme při odlivu, jak jsme nazývali čas, když loď ležela na suchu. Při světle pochodní našli jsme deset tisíc lidí z nejrůznějších koutů světa, nejrůznějších národů a plemen. Právě se shromáždili k poradě, jak opět nabýt svobody.

Mnozí z trosečníků zde žili už řadu let. Právě v okamžiku, kdy nás chtěl mluvčí shromáždění poučit o účelu schůze, dostala prokletá ryba žízeň a začala chlastat. Voda proudila do žaludku s takovou silou a prudkostí, že jsme se jen tak tak zachránili na lodích. Některé zachránilo jen to, že byli výteční plavci.

O pár hodin později jsme měli větší štěstí. Sešli jsme se znovu, sotva se obluda vyprázdnila. Byl jsem jednomyslně zvolen předsedou a podal jsem návrh spojit dva největší stožáry. Jakmile netvor otevře tlamu, v mžiku je vztyčíme a zabráníme mu tak, aby tlamu zavřel. Shromáždění návrh s potleskem přijalo. Potom bylo vybráno sto nejsilnějších chlapů, aby plán provedli. Sotva jsme přichystali stožáry, dala se obluda do zívání. To byla příležitost, o níž se nám ani nesnilo. Popadli jsme stožáry, jeden konec jsme prostrčili rybě jazykem a vzepřeli jej o dolní čelist, druhý konec o horní.

Mohli jsme si nad tím dílem zamnout ruce, neboť příšera opravdu nemohla čelistmi ani pohnout. Jakmile bylo v žaludku

všechno mobilisováno, obsadili jsme přichystané čluny a vyveslovali opět na světlo světa.

Po čtrnáctidenním žalářování, jak jsem mohl odhadnout dobu ztracenou v rybí temnici, dělalo nám denní světlo nesmírně dobře. Když jsme se dostali z žaludku pod širé nebe, tvořili jsme dohromady konvoj pětatřiceti lodí všech národností. Stožáry jsme nechali třčet rybičce v zobáčku, abychom uchránili jiné plavce před hrůzným osudem v pekelné propasti bahna a nejhlubších temnot.

První naší starostí bylo zjistit, v kterém světadílu se nalzáme. Nikdo si netroufal určit místo přesně, až jsem nakonec podle svých dřívějších pozorování shledal, že vězíme v Kaspickém moři. Protože je toto moře se všech stran obklopeno pevninou a s jiným mořem nemá naprosto žádné spojení, bylo nám nerozřešitelnou záhadou, jak jsme se sem dostali. Až Ementálec ze sýrového ostrova, kterého jsem vzal s sebou, nám podal rozumný výklad. Usoudil totiž, že nás sem odnesla obluda, v jejíž žaludeční pevnosti jsme byli tak dlouho vězněni, nějakou podzemní cestou.

Ale dost už o tom, byli jsme, chvála pánu bohu, na svobodě, a kde a jak nepadalo na váhu. Nyní šlo o to, dostat se co nejdřív na břeh. Byl jsem první, kdo vychutnal sladkost přistání. Ale sotva jsem vykročil na pevnou zem, vyrazil proti mně medvěd tlustý jako pivovarský valach.

Přicházíš jako na zavalanou, řekl jsem si a popadl jsem ho za přední tlapy a stiskl je na uvítanou tak srdečně, že zařval, div mi bubínky nepraskly. Ale nedal jsem se vyrušit a držel jsem ho s vroucí oddaností tak dlouho, dokud nezcepeněl hlady. Tím jsem získal u medvědů takový respekt, že se mi od těch dob žádný neodvážil zkřížit cestu. Odtud jsem potom odjel rovnou do Petrohradu k jednomu starému příteli, který mě přivítal dárkem, po němž jsem dlouhá léta marně toužil. Abych vás příliš nenapínal: daroval mi ohaře z plemene oné slavné feny, která dokázala vrhat štěňata v běhu za zajícem. Bohužel mi ho k mé příslovečné smůle

zanedlouho při honu zastřelil jeden nemotora. Protože jsem měl psa opravdu rád, dal jsem si z jeho kůže ušít vestu, která, kdykoli jdu na hon, mě dovede tam, kde je nejvíc zvěře. Sotva se přiblížím na dostřel, uletí mi s vesty knoflík a padne neomylně na místo, kde čeká úlovek. Protože mám kohoutek vždycky natažený a prach stále na pánvičce, neujde mi ani myš.

Jak vidíte, mám na vestě už jen tři knoflíky, jakmile však zafouká se strnišť a začnou hony, dám si je znovu našít dvěma řadami.

Potom mě navštivte, budeme mít zábavy jako štábsoficír dluhů. Pro dnešek však se co nejuctivěji poroučím a přeji vám všem dobrou noc.

VYSVĚTLIVKY

Strana

- 6 – *affaire d'honneur* – čestná záležitost, čestná aféra
- 22 – *Bukefal* – proslulý kůň Alexandra Velikého. Alexander jej sám zkontroloval a na žádné své válečné výpravě se od něho neodloučil. Kůň pak sešel stářím v Indii a na místě, kde byl pochován, založil Alexander město na jeho památku
- 39 – *par compagnie* – společně, pohromadě
- 42 – *moderata durant* – přísloví, doporučující umírněnost a rozvážnost, jako na př. naše: všeho s mírou, všeho moc škodí
- 43 – *sir John Falstaff* – hrdina Shakespearových dramát, typ zbabělce, tlachala a požívačného člověka. Shakespeare jím zesměšnil historickou osobu sira Johna Fastolfa, vojevůdce, který sloužil Jindřichu V. ve válce francouzsko-anglické
- 45 – *terra firma* – pevná země, souš
- 46 – *in partem salarii* – salarius je čestná mzda, gáže vyšších carských úředníků; zde znamená: za čestnou odměnu
- 61 – *beefeaters* – jedlíci hovězího masa. Touto přezdívkou byli označováni příslušníci anglické královské gardy
- 72 – *Gulliver* – hrdina knihy fantastických dobrodružství “Gulliverovy cesty” od Jonathana Swifta, který se na své pouti dostane do Brobdingnacu, země obrů
- 77 – *Vulkán* – původně římský bůh ohně jako přírodní síly, později – podle řeckého Hefaista – mytický kovář, sídlící v podzemí
- 77 – *Kykloповé* – tři synové Urana a Gaie, vzpurní obři s jedním okem uprostřed čela. Podle Vergilia žili v nitru sopek, kde měli kovářské dílny

GOTTFRIED AUGUST BÜRGER
BARON PRÁŠIL

Z německého originálu Wunderbare Reisen zu Wasser und zu Lande, Feldzüge und lustige Abenteuer des Freiherrn von Münchhausen, wie er dieselben bei der Flasche im Zirkel seiner Freunde selbst zu erzählen pflegt, vydaného nakladatelstvím Insel-Verlag, Lipsko, 1921, přeložil a upravil Jiří Kolář za spolupráce Jiřího Havlíka.

Vydala Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, Legerova 61, Praha 2, jako reprint prvního vydání tohoto překladu (Naše vojsko, nakladatelství n. p. v Praze, 1958)

ISBN 80-200-0499-8

Atheneum - literatura na webu
<http://atheneum.zde.cz>